

Ενδιάμεση έκθεση του Προέδρου της Επιτροπής Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία Αντώνη Λιάκου για τα ως τώρα πεπραγμένα

Κορμός των εργασιών του Διαλόγου υπήρξαν οι εργασίες στις ειδικές επιτροπές και στις ομάδες εργασίας, οι οποίες συστήθηκαν μετά από πρόσκληση στα μέλη της αρχικής επιτροπής των 36 (28 Δεκ. 2015), η οποία εμπλουτίστηκε με ειδικούς στην εκπαίδευση, μάχιμους εκπαιδευτικούς και μέλη από το ΙΕΠ, ώστε να φτάσει σήμερα σε έναν αριθμό πλέον των 100 προσώπων, τα οποία δραστηριοποιούνται σε 10 επιτροπές και ομάδες εργασίας. Οι επιτροπές αυτές συνεδριάζουν τακτικά, με μεγάλη προθυμία και δέσμευση, ανταλλάσσοντας κείμενα και προτάσεις. Εξαρχής οι προσδοκίες μας αφορούσαν την επανεκκίνηση της παιδείας μετά την κρίση και την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Όπως συμβαίνει και στις επιστημονικές έρευνες, στην πορεία δημιουργούνται νέα ερωτήματα τα οποία πρέπει να μελετηθούν και να απαντηθούν. Επομένως η δημιουργία ομάδων έρευνας και διαβούλευσης ακολουθεί την πορεία του Διαλόγου και θα παραμείνει ανοικτή έως και τη διατύπωση των τελικών προτάσεων για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Παράλληλα, επεξεργαζόμαστε τις προτάσεις που καταθέτουν οι πολίτες στον κόμβο του Διαλόγου, οι οποίες ήδη υπερβαίνουν τις 220 τεκμηριωμένες προτάσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά τις διαφορές από πρόταση σε πρόταση, η κατεύθυνση συμπίπτει ως επί το πλείστον με τις επεξεργασίες της επιτροπής. Προς την ίδια κατεύθυνση αναπτύσσονται και οι απόψεις που κατατίθενται στις ανοικτές συναντήσεις του Διαλόγου.

Οι κεντρικές επιλογές που καθορίζουν την κατεύθυνση των Μεταρρυθμίσεων όπως προκύπτουν από την πορεία του Διαλόγου είναι οι εξής: έχει εκφραστεί από όλους/ες η βούληση για την υπεράσπιση της δημόσιας εκπαίδευσης, η ανάγκη ενδυνάμωσης των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών θεσμών κάθε βαθμίδας μέσω της αναρρύθμισης των σχέσεων με την κεντρική διοίκηση (παιδαγωγική αυτονομία), η ανάγκη εισαγωγικής και διαρκούς επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού, η αλλαγή της κουλτούρας του σχολείου, η μετάβαση από τη διδασκαλία στη μάθηση, η ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του συλλόγου των διδασκόντων, η καλλιέργεια δημοκρατικών αξιών στην εκπαίδευση, ο ενιαίος χώρος έρευνας-διδασκαλίας στην ανώτατη εκπαίδευση, η αποκέντρωση και η απόδοση πρωτοβουλίας στους συντελεστές της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Διαπιστώνουμε ότι τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα δεν ανταποκρίνονται στο μέγεθος των κόπων των μαθητών, των θυσιών των οικογενειών τους, ακόμη και των πόρων που διατέθηκαν στο παρελθόν.

Τα βασικά πορίσματα που προέρχονται από τις ειδικές επιτροπές (με τη μορφή βασικών σημείων) συνοψίζονται παρακάτω. Στο τέλος κάθε ειδικής επιτροπής ακολουθεί συνοψίση, όσο το δυνατόν πιστότερη και πιο αντιπροσωπευτική, των αντίστοιχων προτάσεων των πολιτών, οι οποίες επίσης αποτελούν πηγή έμπνευσης για την προετοιμασία της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης. Είναι αξιοσημείωτο, και αυτό δείχνει την ωριμότητα των μεταρρυθμίσεων, ότι τόσο οι προτάσεις των πολιτών, όσο και οι επεξεργασίες της επιτροπής δείχνουν ως επί το πλείστον προς την ίδια

κατεύθυνση. Αναλυτικά, τις προτάσεις των πολιτών μπορεί κανείς να τις διαβάσει στον κόμβο του Υπουργείου Παιδείας.

1. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

Στόχος της επιτροπής είναι να διατυπώσει ένα πλαίσιο που να περιγράφει τις αρχές ενός Εθνικού Σχολικού Προγράμματος Σπουδών (ΕΣΠΣ). Είναι σημαντικό να έχουμε για πρώτη φορά στην Ελλάδα ένα παρόμοιο πλαίσιο, το οποίο θα περιγράφει με λιτότητα και τη μεγίστη σαφήνεια (και χωρίς τη συνηθισμένη σε παρόμοια έγγραφα jargon) το τι εκπαίδευση θέλουμε, τον τύπο του πολίτη που επιδιώκουμε να διαμορφώσουμε· να προσδιορίσουμε τι προσδοκούμε να γνωρίζει και να μπορεί να κάνει ο μαθητής σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης, τον τύπο των λειτουργιών στον οποίο προσδοκούμε να ανταποκριθούν οι δάσκαλοι, οι καθηγητές και τα διευθυντικά στελέχη της εκπαίδευσης. Το πλαίσιο αυτό θα διαμορφώνει πρότυπα με τα οποία θα μπορεί να αποτιμηθεί το έργο των εκπαιδευτικών, γι' αυτό και τα ζητήματα αξιολόγησης θα αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο αυτό. Η υιοθέτηση ενός Εθνικού Σχολικού Προγράμματος Σπουδών παρέχει επίσης τη δυνατότητα διαφοροποίησης του εκπαιδευτικού έργου ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών, της τοπικής κοινωνίας, κτλ., ενώ δίνει τη δυνατότητα εφαρμογής τεχνικών διαφοροποιημένης διδασκαλίας και μάθησης. Επιτρέπει την απελευθέρωση από ένα ασφυκτικό αναλυτικό πρόγραμμα που δεν αφήνει στους εκπαιδευτικούς περιθώρια πρωτοβουλίας, διαφοροποίησης και προσαρμογής στις ιδιαίτερες συνθήκες. Η έννοια της παιδαγωγικής αυτονομίας αποκτά νόημα μόνο μέσα στο πλαίσιο αυτό. Προϋπόθεση βέβαια για την αποτίμηση του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου είναι να οριστούν οι οργανισμοί που θα εξειδικεύσουν το Πλαίσιο Εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και οι οποίοι θα λειτουργούν ως παρατηρητήρια για την καταγραφή, την ανάλυση και την αξιολόγηση της ποιότητας της λειτουργίας του έργου, και θα εισηγούνται αλλαγές.

- Είναι σαφές ότι στην παρούσα φάση του Διαλόγου δεν είναι δυνατό να δημιουργηθεί ένα πλήρες Εθνικό Πρόγραμμα Σπουδών. Θα πρέπει να διατυπωθούν οι αρχές του και η αναγκαιότητα του για την εκπαίδευση. Θα πρέπει επίσης να αποσαφηνιστεί ότι δεν αποτελεί ένα κλειστό σύστημα διατυπώσεων, το οποίο θα αντικαταστήσει τους υπάρχοντες ασφυκτικούς θεσμούς ελέγχου της εκπαίδευσης, όπως λ.χ. είναι τώρα το αναλυτικό πρόγραμμα και οι λεπτομερειακοί έλεγχοι εφαρμογής του, αλλά ένα ανοιχτό σύστημα δυνατοτήτων προς τις οποίες πρέπει να τείνει το εκπαιδευτικό σύστημα.

Προτάσεις πολιτών

- Διαμόρφωση Εθνικού Πλαισίου Ποιότητας για την Προσχολική Εκπαίδευση που θα συμβάλλει στην αύξηση της προσβασιμότητας των τετράχρονων στην Προσχολική Εκπαίδευση.

- Προσανατολισμός της εκπαίδευσης προς την απόκτηση μιας εξελικτικής κουλτούρας, δηλαδή μιας μόρφωσης η οποία να ευνοεί την πραγματική οικολογική και κοινωνική συνείδηση.
- Οι εκπαιδευτικοί να μαθαίνουν τα παιδιά, τους μαθητές και τους φοιτητές πώς να σκέφτονται κι όχι τι να σκέφτονται. Να μεταδίδεται η δύναμη της γνώσης και της κατανόησης.
- Ολιστική προσέγγιση, διαθεματικότητα, ανακαλυπτική μάθηση, πειραματισμός και επίλυση προβλημάτων, ελευθερία επιλογών και έμφαση στην έκφραση, την αυτονομία, τις δημοκρατικές διαδικασίες, τη δημιουργικότητα, αφουγκρασμός των παιδιών, συμμετοχή στις αποφάσεις, με στόχο τη δημιουργία μιας πραγματικής κοινότητας μάθησης.
- Δημοκρατικά Σχολεία για όλες τις ηλικίες – Μοντεσσοριανά σχολεία και σχολεία Waldorf για όλες τις ηλικίες. Ένταξη της παιδαγωγικής Φρενέ για ένα δημόσιο σχολείο ελεύθερο, δημοκρατικό, ανοικτό και συνεργατικό, με έμφαση στις δεξιότητες έκφρασης, επικοινωνίας και συνεργασίας στο σχολείο. Ένα σχολείο ανοικτό στη κοινότητα και με τη συνέργεια πολλών ενηλίκων. Θα πρέπει να ξεκινάει από την προσχολική αγωγή και να καταλήγει στο Πανεπιστήμιο.
- Ανάπτυξη ενός νέου συστήματος παιδείας όπου θα δίνεται μεγάλη σημασία και εμπιστοσύνη στην δράση του ίδιου του εκπαιδευτικού (καλύτερη ακαδημαϊκή και παιδαγωγική κατάρτιση, επιμόρφωση και ελευθερία στο σχεδιασμό και το περιεχόμενο της διδασκαλίας).
- Εισαγωγή της ρητορικής παιδείας και διδασκαλία της επιχειρηματολογίας είτε ως αυτόνομο μάθημα είτε ως μέθοδος σε όλα τα μαθήματα – συστηματική διδασκαλία της Φιλοσοφίας.
- Εισαγωγή μαθήματος με βασικό ρόλο την προβολή της μοναδικότητας του κάθε παιδιού, αλλά και την αποδοχή της διαφορετικότητας.
- Αφαίρεση επουσιώδους, επικαλυπτόμενης, παρωχημένης ύλης και εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών υπό τη μορφή παιδαγωγικών στόχων. Οργάνωση ημερησίου προγράμματος σε δώωρα.

2. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η Επιτροπή έχει προχωρήσει στη διατύπωση μιας σειράς προτάσεων, άμεσων και μεσοπρόθεσμων, οι οποίες αποσκοπούν στην αλλαγή της φυσιογνωμίας του σχολείου, ώστε να το κάνουν περισσότερο ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους μαθητές και πιο αποδοτικό ως προς τους στόχους του. Οι προτάσεις αυτές αφορούν τους καθηγητές, τους μαθητές, το σχολικό χρόνο, τις εκπαιδευτικές πρακτικές, τη σχέση του σχολείου με την κοινωνία.

- Χρήση του σχολικού χρόνου για τη δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης εσωτερικής εκπαιδευτικής πολιτικής (τακτικές παιδαγωγικές συνεδριάσεις

του Συλλόγου διδασκόντων), μείωση γραφειοκρατικών διαδικασιών για τις εξωσχολικές δράσεις του σχολείου, αποσαφήνιση του ρόλου των συμβούλων, ενίσχυση του εκπαιδευτικού ως προς τις αρχές συμπερίληψης και διαφοροποίησης στην τάξη.

- Μείωση μέσω αναμόρφωσης της διδασκόμενης ύλης (να αδειάσει η τσάντα του μαθητή) και αντικατάσταση της βαθμολογίας με την περιγραφική αξιολόγηση των μαθητών σε όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση, σε σύνδεση με τους μαθησιακούς στόχους των Προγραμμάτων Σπουδών καθώς και των διαδικασιών αυτό-αξιολόγησης της σχολικής μονάδας και του συστήματος.
- Καθιέρωση ενιαίου τύπου Ολοήμερου Δημοτικού, προσαρμογή στις τοπικές συνθήκες (ευελιξία). Διατοπική (κοινά προγράμματα) και ευρωπαϊκή (αδελφοποιήσεις, ανταλλαγές) δικτύωση των σχολείων.
- Ενίσχυση της μαθητικής εκπροσώπησης, σχολική εφημερίδα, ετήσια θεατρική παράσταση (άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινότητα), καθιέρωση ομίλων και συλλογικών μαθητικών δραστηριοτήτων με άξονα τα νέα μέσα, τον κινηματογράφο, τις εικαστικές και παραστατικές τέχνες.
- Διερεύνηση των δυνατοτήτων χρήσης της δομής και των χώρων του σχολείου σε συνεργασία με την τοπική κοινότητα κατά τις απογευματινές ώρες.
- «Βάπτιση» του σχολείου για λόγους συμβολικούς και για την εξασφάλιση ταυτότητας. Κάθε σχολείο πρέπει να αποκτήσει τη δική του φυσιογνωμία, τις δικές του παραδόσεις, ετήσιους στόχους και να εμφυσήσει στους μαθητές έναν πατριωτισμό του σχολείου. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι να περιοριστεί η συχνή εναλλαγή του προσωπικού. Το σχολείο να γίνει δρών υποκείμενο (να αποκτήσει agency).
- Μελέτη για την αναμόρφωση της οργανωτικής δομής της υποχρεωτικής εκπαίδευσης από το διετές νηπιαγωγείο, στο εξάχρονο δημοτικό και εξέταση των δυνατοτήτων δημιουργίας τετραετούς γυμνάσιο και διετούς λυκείου (γενικού και επαγγελματικού) προσανατολισμένου προς την έρευνα και με δυνατότητες επιλογών.
- Ενίσχυση της αυτονομίας και των πρωτοβουλιών του εκπαιδευτικού.
- Άμεση συνεργασία φορέων (σχολείο-σύμβουλοι-κοινότητα-δήμοι).
- Ενίσχυση των ολιγοθέσιων σχολείων.
- Εκ περιτροπής ανάληψη πειραματικού χαρακτήρα από τα σχολεία.
- Ανανέωση του προγράμματος και κυρίως των βιβλίων, με προτεραιότητα σε όσα έχουν ήδη κριθεί ως απαράδεκτα. Τι μπορεί να κάνει το βιβλίο ελκυστικό. Ο ρόλος του βιβλίου στην εποχή του διαδικτύου.
- Κατάργηση των αλληπάλληλων εξετάσεων (και του μήνα εξετάσεων) στο Γυμνάσιο – αντικατάστασή τους με εργασίες (και εξετάσεις κατά τη διάρκεια του έτους).
- Ενοποίηση των κατευθύνσεων των μαθημάτων (ενδεικτικά: σε 3 ή 4, όπως [α] Γλώσσες και Πολιτισμός, [β] Μαθηματικά, [γ] Τέχνες, [δ] Εισαγωγή στην κουλτούρα των Φυσικών και [ε] των Κοινωνικών Επιστημών). Αντίστοιχη ενοποίηση των ειδικοτήτων που διδάσκουν τα μαθήματα.

- Δημιουργία ωρολογίων ενοτήτων σε βάρος της πολυδιάσπασης των ωρών.
 - Καθιέρωση ολοκληρωμένου προγράμματος Ευέλικτης Εβδομάδας. Διεύρυνση του ποσοστού της ύλης που διαμορφώνεται από τους εκπαιδευτικούς τόσο στο Δημοτικό όσο και στο Γυμνάσιο.
 - Ομαδοσυνεργατική προσέγγιση: Θεσμοθέτηση και αξιοποίηση εναλλακτικών τρόπων συνεργασίας των μαθητών (αμοιβαία διόρθωση, συνεργασία διαφορετικών τάξεων από διαφορετικά σχολεία, ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών από τους μαθητές). Θεσμοθέτηση των ομαδικών εργασιών ως τρόπου εξέτασης.
 - Άρση της λογικής της επανάληψης σε κύκλους των σχολικών αντικειμένων (π.χ. στο μάθημα της Ιστορίας) με έμφαση στο χρονικό και τοπικό παρόν και εξασφάλιση της εσωτερικής συνοχής της ύλης που διδάσκεται σε διαφορετικά αντικείμενα (π.χ. Λογοτεχνία-Ιστορία-Γεωγραφία).
 - Σύνδεση Σχολείου-Οικογένειας: Μελέτη θεσμοθετημένης συμβουλευτικής σχέσης σε θέματα εκμάθησης, στάσης απέναντι στο σχολείο, ζητήματα εκφοβισμού και βίας, καθώς και σε θέματα πρόληψης εξαρτήσεων. Ενδυνάμωση της γονικής εμπλοκής ως μια δυναμικής διεργασίας αλληλεπίδρασης γονέων και εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα στις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Θεσμοθετημένος χρόνος συνεργασίας με τους γονείς.
- ✓ Στο επόμενο διάστημα η επιτροπή θα πρέπει να επανέλθει, υπό τη σημερινή της μορφή ή ως ομάδες εργασίας, προκειμένου να επεξεργαστεί συγκεκριμένες προτάσεις ως προς την παιδαγωγική αυτονομία του σχολείου, τις σχέσεις του με την κοινότητα, τις σχέσεις με τους γονείς, την διαθεματικότητα και την ευελιξία στα προγράμματα, τον εσωτερικό κανονισμό του σχολείου και την αναβαθμισμένη λειτουργία του συλλόγου των διδασκόντων. Οι προτάσεις αυτές, οι οποίες αναμφίβολα διαπνέονται από μια συλλογιστική, θα πρέπει να ολοκληρωθούν προς την κατεύθυνση μιας πρότασης στην οποία οι ιδέες που υπόκεινται θα πρέπει να γίνουν έκδηλες, ώστε οι αλλαγές να μην αντιμετωπίζονται ως αποσπασματικές.
- ✓ **Οπτικοακουστική εκπαίδευση**
 Η ραγδαία εξάπλωση της οπτικοακουστικής πληροφορίας και επικοινωνίας (τηλεόραση, διαδίκτυο, "έξυπνες" συσκευές, videogames κλπ.) που έχει εισάγει το πολύ-τροπικό μήνυμα (κείμενο – εικόνα – ήχος) σε όλες τις πλευρές της καθημερινής ζωής δημιούργησε την ανάγκη δημιουργίας μιας ομάδας εργασίας ειδικής για την οπτικοακουστική εκπαίδευση και προσανατολισμένη στην εκμάθηση της οπτικοακουστικής γλώσσας.
- Στόχοι: 1/ Οπτικοακουστικός εγγραμματισμός (audiovisual literacy): Οι μαθητές να γίνουν ενσυνείδητοι, ενεργοί και κριτικοί χρήστες της οπτικοακουστικής γλώσσας, και όχι παθητικοί και ασυνείδητοι δέκτες → ενεργοί και ισότιμοι πολίτες στην κοινωνία του μέλλοντος 2/ Αισθητική και καλλιτεχνική παιδεία (aesthetic education, art education): Οι μαθητές να γίνουν μέτοχοι του πολιτισμικού πλούτου και της δημιουργικής διαδικασίας της κινηματογραφικής τέχνης (ως κομμάτι της ευρύτερης πολιτισμικής και

καλλιτεχνικής παραγωγής της ανθρωπότητας) → καλλιεργημένοι και ευτυχισμένοι άνθρωποι 3/ Τεχνολογικός εγγραμματισμός (media literacy, technological literacy, digital literacy): Οι μαθητές να γίνουν όχι μόνο εξοικειωμένοι, αλλά και δημιουργικοί χρήστες της τεχνολογίας → ενεργοί και ισότιμοι πολίτες στην κοινωνία του μέλλοντος

Η χρήση της οπτικοακουστικής γλώσσας, όπως κάθε γλώσσα, προϋποθέτει τη γνώση τόσο αποκωδικοποίησης όσο και παραγωγής μηνυμάτων. Με άλλα λόγια, οι μαθητές πρέπει να μάθουν τόσο οπτικοακουστική «ανάγνωση» όσο και οπτικοακουστική «γραφή», και επιπλέον να μάθουν να τη χρησιμοποιούν τόσο ως τρόπο επικοινωνίας όσο και ως τρόπο έκφρασης. Συνεπώς, η διδασκαλία οφείλει πάντα να ενσωματώνει τόσο μια αναλυτική-κριτική διάσταση όσο και μια συνθετική-δημιουργική.

Προτάσεις πολιτών

- Αυτονομία Σχολικής Μονάδας που θα επιτρέπει στην κοινότητα να διαμορφώσει την στρατηγική της ανάλογα με τις συνθήκες. Αυτορρύθμιση λειτουργίας του σχολείου – το Υπουργείο Παιδείας να θέτει τους γενικούς όρους και κανόνες.
- Σύνδεση σχολείου – τοπικής κοινωνίας. Διεύρυνση ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας με στόχο την υποστήριξη των μειονεκτούντων περιοχών. Σε αυτές να υπάρχει μέριμνα για κοινωνικά κυλικεία, σχολικά συσσίτια, κάλυψη λειτουργικών δαπανών, κίνητρα για εκπαιδευτικούς κλπ.
- Ανοιχτό Πρόγραμμα Σπουδών, με σαφώς διατυπωμένους στόχους. Εκπαιδευτικοί και μαθητές να επιλέγουν βάσει των ενδιαφερόντων τους τα θέματα με τα οποία θα προσεγγίσουν τους μαθησιακούς στόχους (μάθηση βάσει σχεδιασμού).
- Εισαγωγή «ζώνης μαθημάτων» που να αφορούν στην τοπική ιστορία και στις ειδικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και δραστηριότητες της περιοχής (καθιέρωση ειδικού μαθήματος, πχ «ο τόπος μας»). Αναπροσαρμογή διδακτικού ωραρίου και ευελιξία στο πρόγραμμα.
- Νέα γνωστικά αντικείμενα (Μέσα Επικοινωνίας, μητρικές γλώσσες δίγλωσσων μαθητών, δημιουργική γραφή, ενδοσχολικό ή δημοτικό φεστιβάλ κλπ)
- Αναβάθμιση του ρόλου της Τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Μείωση αριθμού μαθημάτων και όγκου διδακτέας ύλης. Αναπροσαρμογή αναλυτικών προγραμμάτων προς την αειφορία. Μείωση χρόνου μελέτης στο σπίτι.
- Διατήρηση και διεύρυνση ευέλικτης ζώνης σε συνδυασμό με τη δημιουργία δικτύων σχολείων.
- Επανεξέταση του ρόλου των σχολικών συμβούλων.
- Καθιέρωση πολυδύναμου νηπιαγωγείου.

- Κατάργηση του μοναδικού εγχειριδίου και επιλογή εγχειριδίου από λίστα. Αξιολόγηση του εγχειριδίου από το σύλλογο διδασκόντων.- το πρόγραμμα σπουδών να ανατίθεται στις επιστημονικές ενώσεις της χώρας.
- Γενίκευση του θεσμού των ολοήμερων σχολείων – επέκταση ως τις 17.00 ή 17.30 για τους εργαζόμενους γονείς. Εμπλουτισμός με ενισχυτική διδασκαλία κλπ και συνεργασία δασκάλων πρωινού και ολοήμερου.
- Αξιοποίηση εκπαιδευτικού χρόνου σε άτυπα περιβάλλοντα μάθησης (Μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχαία κ.α.).
- Κίνητρα για εθελοντική εργασία από τους γονείς. Ενδυνάμωση σχέσης Εκπαιδευτικών-Γονέων-Μαθητών μέσα από σχολές γονέων.
- Λειτουργία σχολικού τυπογραφείου, κινηματογράφου, συνεταιρισμού, εργαστηρίων τέχνης.
- Να υλοποιούνται στο πλαίσιο δημοτικού διαμερίσματος τα μαθήματα τα οποία αποτελούν αντικείμενο επιλογής και για τα οποία η αξιολόγηση της απόδοσης δεν εντάσσεται στο «ενδοσχολικό σύστημα αξιολόγησης» ή αξιολογούνται εξωτερικά,. Τέτοια είναι τα μαθήματα κίνησης (αθλητικά, χορός), τέχνης (μουσική, εικαστικά, θέατρο), η α και η β ξένη γλώσσα που αξιολογείται από το εθνικό σύστημα γλωσσομάθειας, οι Η/Υ.
- Επέκταση και αναβάθμιση καλλιτεχνικών σχολείων, μουσικών σχολείων, ειδικών σχολείων και δημιουργία οικο-σχολείων.
- 1. Διαχωρισμός των γενικών στόχων της παιδείας –ευθύνη του κράτους– και της ακολουθουμένης διαδικασίας υλοποίησής τους – ευθύνη σχολείου, δασκάλων και γονέων (αυτοδιαχείριση). -- 2. Δυνατότητα επιλογής σχολείου από τους γονείς. -- 3. Το αναλυτικό πρόγραμμα μαθημάτων να είναι συμβουλευτικό και να υπάρχει ευελιξία στην εφαρμογή του. -- 4. Ένας δάσκαλος για όλες τις τάξεις του δημοτικού.
- Ανάπτυξη στρατηγικών μάθησης και μέσα από την επικοινωνία των δασκάλων της κάθε σχολικής μονάδας, την αξιολόγησή τους και την υιοθέτηση των πιο πετυχημένων.
- Αλλαγές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπως 1) κατάργηση των ενδοσχολικών γραπτών εξετάσεων, 2) υιοθέτηση διαγνωστικών αξιολογήσεων με ευθύνη του ΕΟΕ σε Τρίτη και Έκτη τάξη του Δημοτικού, με υποχρεωτική ενισχυτική διδασκαλία των υστερούντων, 3) απολυτήρια Γυμνασίου και Λυκείου μετά από πανελλαδικές εξετάσεις πιστοποίησης με θέματα από τράπεζα Θεμάτων και 4) η μείωση των ειδικοτήτων των εκπαιδευτικών, όπως και συγχώνευση παρόμοιων μαθημάτων. Χωρισμός του ωραρίου σε ζώνη μαθημάτων και ζώνη δραστηριοτήτων
- Λογική της διαθεματικότητας και της συνέχειας, τόσο ανάμεσα στα επιμέρους μαθήματα (οριζόντιος άξονας), όσο και ανάμεσα στις τάξεις και τις δομές εκπαίδευσης (κάθετος άξονας).
- Εξ' ολοκλήρου ανάληψη της εκπαίδευσης των μειονοτήτων από το κράτος.

- Νομιμοποίηση της εξωσχολικής μάθησης (unschooling).
- Διαρκής εκπαίδευση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών για ζητήματα που αφορούν στον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου - Δημιουργία ανεξάρτητου φορέα για την επιμόρφωση σε θέματα ρατσισμού, βίας και διαφορετικότητας.
- Καταγραφή περιστατικών ενδοσχολικής βίας και αποτροπή και καταστολή ανάλογων περιστατικών με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου. Σχετική αξιοποίηση του Παρατηρητηρίου Πρόληψης για τη Σχολική Βία και τον Εκφοβισμό.
- Όπου κρίνεται απαραίτητο, το πρόγραμμα "Ενισχυτική Διδασκαλία" θα συμπεριλαμβάνει μαθήματα εκμάθησης Ελληνικής και μητρικής γλώσσας και γενικότερα προγράμματα πολιτισμού και κοινωνικής ένταξης
- ✓ **Διοικητική λειτουργία:**
 - Σύσταση ενός υπερκομματικού Εθνικού Οργάνου (Συμβούλιο Χάραξης Εθνικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής) υπεύθυνου για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών, την εποπτεία φορέων και τη διαχείριση προβλημάτων - Θέσπιση υπερκομματικού Γραμματέα πενταετούς θητείας στο Υπουργείο Παιδείας, ο οποίος θα επιλέγεται από τη Βουλή των Ελλήνων - Επιστημονικό Συμβούλιο στη θέση Προϊστάμενου Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης.
 - Δημιουργία Επιστημονικών Ομάδων Επιμορφωτών στις περιφέρειες, υπεύθυνων για τη γνωστική - παιδαγωγική ανατροφοδότηση.
 - Αποκέντρωση εξουσιών σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο.
 - Κατάργηση περιφερειακών διευθύνσεων εκπαίδευσης.
 - Ο διευθυντής σχολικής μονάδας αναδεικνύεται από τον Σύλλογο Διδασκόντων

3. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η εισαγωγική, αλλά και η διαρκής εκπαίδευση των εκπαιδευτικών αποτελεί βασική παράμετρο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Η επιτροπή διαπιστώνει ότι η Ελλάδα είναι ίσως η τελευταία χώρα στην ΕΕ στην οποία το πτυχίο σε ένα γνωστικό αντικείμενο θεωρείται ικανό προσόν για την παροχή ποιοτικού εκπαιδευτικού έργου. Διαπιστώνει επίσης ότι δεν υπάρχει μια ενιαία πολιτική για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών τόσο στην α/βάθμια όσο και τη β/βάθμια εκπαίδευση. Η θεσμοθέτηση του πιστοποιητικού παιδαγωγικής επάρκειας για τους εκπαιδευτικούς της β/βάθμιας δεν έχει αλλάξει σημαντικά το τοπίο. Προτείνει επομένως τα εξής:

- Η αρχική εκπαίδευση και η επιμόρφωση εκπαιδευτικών να μην αντιμετωπιστούν ξεχωριστά αλλά ως όψεις ενός συνεκτικού συνεχούς.
- Ως μεταβατικό μέτρο, η εισαγωγική εκπαίδευση θα απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς που έχουν επιτύχει στις εξετάσεις του ΑΣΕΠ (εξετάσεις που

πρέπει να αναπροσδιοριστούν τόσο ως προς το περιεχόμενο, όσο και ως προς την μορφή τους). Θα είναι διετής, θα ισχύει τόσο για τους εκπαιδευτικούς της α/βάθμιας όσο και της β/βάθμιας και θα έχει σκοπό να τους εκπαιδέσει στην υλοποίηση του νέου οράματος για το σχολείο. Στόχος της εισαγωγικής εκπαίδευσης και της επιμόρφωσης είναι η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας και υλικού, η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού και προγραμμάτων, η αξιοποίηση της εικόνας και του ήχου στα μαθήματα, η συμμετοχή μαθητών με αναπηρία στην τάξη, η συμμετοχή παιδιών διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης και διαφορετικού πολιτισμού, η δημιουργία κοινοτήτων μάθησης, η διασύνδεση των γνωστικών πειθαρχών. Μετά το πέρας της επιτυχούς διετούς εκπαίδευσης οι εκπαιδευτικοί θα εντάσσονται οργανικά στην εκπαίδευση.

Το έργο της Επιτροπής εκτείνεται σε τρεις φάσεις:

- Η πρώτη παρούσα φάση συζητά το γενικό πλαίσιο.
- Η δεύτερη φάση θα εξειδικεύσει τις γενικές προτάσεις και θα τις συνδέσει με συγκεκριμένο χρονικό πλάνο.
- Στην τρίτη φάση προβλέπεται μια ευρύτερη διαβούλευση.

Μένει να αποσαφηνιστεί ποιος θα είναι ο φορέας υλοποίησης και πιστοποίησης του προτεινομένου προγράμματος, καθώς και η δυνατότητα να δημιουργηθούν στα πανεπιστήμια διατμηματικές μεταπτυχιακές Σχολές Εκπαίδευσης που θα εστιάζουν στην προετοιμασία αυτών που επιθυμούν να εργαστούν στην εκπαίδευση. Άλλωστε η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών είναι μέρος μιας επιστημονικής διαδικασίας συνυφασμένης με την έρευνα. Πάντως, το διετές πρόγραμμα εισαγωγικής επιμόρφωσης θα μπορούσε να εισαχθεί από τον Σεπτέμβριο.

Προτάσεις πολιτών

- Να εκπαιδεύονται οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί στη διαρκή αναζήτηση απαντήσεων στα προβλήματα της διδασκαλίας και της μάθησης – να προετοιμάζονται ως ερευνητές της τάξης και ικανοί συνεργάτες μεταξύ τους. Οι αλλαγές αυτές προϋποθέτουν αντίστοιχη αναπροσαρμογή στα μαθήματα των τμημάτων που προετοιμάζουν τους εκπαιδευτικούς.
- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε τακτά χρονικά διαστήματα στις νέες τάσεις της Παιδαγωγικής, Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Μεθοδολογίας, με έμφαση στο βιωματικό χαρακτήρα της επιμόρφωσης.
- Να δημιουργηθούν μητρώα πιστοποιημένων φορέων επιμόρφωσης με απόδοση πιστωτικών μονάδων κατά τα πρότυπα του ΕΚΔΔΑ
- Να δημιουργηθεί περιφερειακή επιστημονική μονάδα επιμορφωτών.
- Να γίνεται υποχρεωτική επιμόρφωση των διευθυντών σχολείων σε θέματα διοίκησης, διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού, αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων.

- Να διοργανώνονται ενδοσχολικά σεμινάρια και να παρέχεται η δυνατότητα στους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς να παρακολουθούν μαθήματα στα υφιστάμενα τμήματα των πανεπιστημίων ως επισκέπτες. Ενδεχομένως να πραγματοποιούνται επιμορφωτικά σεμινάρια τεσσάρων εβδομάδων στη διάρκεια του Ιουλίου για τους νεοδιόριστους.
- Δημιουργία Κέντρων Στήριξης Εκπαιδευτικού Έργου (Κ.Σ.Ε.Ε.), που θα λειτουργούν ως πολυκέντρα εργασίας, συμμετοχής, έκφρασης, δράσης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών. Τελικός στόχος θα είναι κάθε έδρα Νομού να αποκτήσει το δικό της Κ.Σ.Ε.Ε. Το μεγάλο πλεονέκτημα είναι ότι υπάρχουν όλα τα στελέχη, οι θεσμοί και τα Τμήματα που άμεσα θα πλαισιώσουν τα Κ.Σ.Ε.Ε. και στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχουν και οι υποδομές, οι οποίες χρειάζονται απλά νοικοκύρεμα

4. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ένας από τους κεντρικούς μηχανισμούς παραμόρφωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος συνολικά, κάτι που είχε άλλωστε επισημανθεί και σε όλους τους προηγούμενους Διαλόγους. Όπως διαπιστώσαμε και στο παρελθόν, οι όποιες μεταρρυθμίσεις στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης θα παραμορφωθούν αν δεν αρχίσουμε να λύνουμε το ζήτημα αυτό. Όπως έχει επισημανθεί πολλάκις οι εξετάσεις καταστρέφουν το Λύκειο, «λυκαιοποιούν» το Γυμνάσιο και μεταφέρουν την πίεση των εξετάσεων στο Δημοτικό γιγαντώνοντας και επεκτείνοντας την παραπαιδεία. Αλλά παραμορφώνουν επίσης και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς η συντριπτική πλειονότητα των φοιτητών δεν παρακολουθεί τις σχολές προτίμησής τους. Η επιτροπή έχει εντοπίσει τα τμήματα και τις σχολές εξαιρετικά χαμηλής ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας, και εργάζεται με ένα σενάριο το οποίο αποσκοπεί στη μελέτη της δυνατότητας σταδιακής απελευθέρωσης των λιγότερο ζητούμενων τμημάτων από τις εξετάσεις. Επειδή το σύστημα των εξετάσεων, παρά το διαστροφικό του χαρακτήρα, χαίρει της εκτίμησης ως αντικειμενικό και αμερόληπτο, σε πρώτο στάδιο δεν χρειάζεται να ανατραπεί. Η υπόθεση είναι ότι σε όσα τμήματα όσοι τα προτιμούν είναι λιγότεροι από τις προσφερόμενες θέσεις θα αρκεί να έχουν το (αναμορφωμένο) απολυτήριο του Λυκείου. Εκεί όμως όπου οι υποψήφιοι υπερβαίνουν τις προσφερόμενες θέσεις, μπορεί να χρησιμοποιηθεί το ισχύον σύστημα εξετάσεων. Σε δεύτερη φάση, όταν αποδειχθεί το εύρος, η αξιοπιστία και η λειτουργικότητα του νέου συστήματος, θα επιχειρηθεί και η σταδιακή αλλαγή των εξετάσεων και στον τομέα των σχολών υψηλής ζήτησης. Παράλληλα, η επιτροπή εξετάζει τις δυνατότητες βελτίωσης του Λυκείου και ιδιαίτερα της δημιουργίας ενός αξιόπιστου απολυτηρίου. Όπως προκύπτει και από άλλες πλευρές, υπάρχει η δυνατότητα να βελτιωθεί το Λύκειο μέσα από μια συνολική αναδιοργάνωση της Μέσης Εκπαίδευσης η οποία θα ισχυροποιήσει το

Γυμνάσιο κάνοντάς το τετραετές, ώστε να εξασφαλίζει έναν γεροδεμένο κορμό εκπαίδευσης που θα απλώνεται στα 4 χρόνια, και ταυτόχρονα θα αλλάξει το χαρακτήρα του διευτούς Λυκείου το οποίο θα γίνει περισσότερο ερευνητικό, με δυνατότητες επιλογών ομάδων μαθημάτων. Η παρέμβαση στο σύστημα εξετάσεων είναι εκ των ων ουκ άνευ για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, θα ανακουφίσει οικονομικά τις οικογένειες ως προς τα έξοδα για φροντιστήρια και θα σταματήσει τις μεταγραφές οι οποίες ερημώνουν τα περιφερειακά πανεπιστήμια και δημιουργούν συνωστισμό στα κεντρικά. Κυρίως θα φέρει τους φοιτητές πλησιέστερα στις προτιμήσεις τους με την αρχή «Αν αγαπήσεις τη σχολή σου, και αυτή θα σε αγαπήσει», δίνοντας δηλαδή σχετική προτεραιότητα σε όσους επιλέγουν ως πρώτη ή δεύτερη προτεραιότητα μια σχολή ή ένα τμήμα. Φυσικά το σύστημα αυτό θα πρέπει να συμπληρωθεί με τη δυνατότητα οι φοιτητές να μπορούν να συνδυάσουν ή να αλλάξουν κατευθύνσεις μέσα στα τριτοβάθμια ιδρύματα, κάτω από συγκεκριμένους όρους και περιορισμούς.

✓ **Πάντως εδώ βρίσκεται η καρδιά των μεταρρυθμίσεων του εκπαιδευτικού συστήματος.**

Προτάσεις πολιτών

- Σταδιακός διαχωρισμός του Λυκείου από τις διαδικασίες εισαγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση.
- Διετείς κύκλοι σπουδών σε Γυμνάσιο και Λύκειο.
- Εθνικό Απολυτήριο για την εισαγωγή αποφοίτων ενιαίου λυκείου στην ανώτατη εκπαίδευση και για τον διορισμό τους σε δημόσιες θέσεις.
- Η τελευταία τάξη του λυκείου αυτονομείται και λειτουργεί ως προπαρασκευαστικό έτος για την εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση. Η ανώτατη εκπαίδευση είναι τρίχρονη.
- Ελεύθερη πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση ή εναλλακτικά, καθιέρωση εξετάσεων από τα ίδια τα Πανεπιστήμια, πιθανότατα σε ορισμένες, μόνο, περιπτώσεις. Επιλογή των καλύτερων φοιτητών σε σχολές υψηλής ζήτησης. Μείωση ποσοστού εισακτέων και καθορισμός του πλήθους τους από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.
- Ορισμός ποσοστού εισαγωγής με βάση τον αριθμό των υποψηφίων που δηλώνουν πρώτη ή δεύτερη προτίμηση στην αντίστοιχη σχολή
- Να δοθεί δυνατότητα στους μαθητές των ΕΠΑΛ για εισαγωγή σε όλες τις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και όχι μόνο στα ΤΕΙ
- Το επίπεδο γνώσης των ξένων γλωσσών να είναι προαπαιτούμενο για την έκδοση απολυτηρίου, και για την εισαγωγή στο γυμνάσιο ή λύκειο.
- Θέσπιση οροφής αριθμού φοιτητών βάσει κοινωνικών αναγκών και επιδόσεων των υποψηφίων.

5. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διαμόρφωση ενός οράματος για τη χρήση της τεχνολογίας με την εγκαθίδρυση συντονισμένων στρατηγικών ενεργειών και την επεξεργασία κατάλληλων χρηματοδοτικών σχεδίων. Προτείνονται τρεις επιχειρησιακοί στόχοι :

- **Αναβάθμιση και επέκταση υποδομών στα σχολεία.**
 - Διασυνδεσιμότητα των σχολείων, και στο επίπεδο της τάξης, με γρήγορο ίντερνετ. Όχι ένας ενιαίος μαζικιστικός σχεδιασμός με βάθος χρόνου για ολοκλήρωση, αλλά μικρά pilots που ολοκληρώνονται σε σύντομο χρόνο για να δώσουν την απαραίτητη γνώση για την επέκτασή τους μέσω προσαρμογής και επανάληψης. Να αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες υποδομές που λειτουργούν αποτελεσματικά και έχουν δυνατότητες κλιμάκωσης και τεχνολογικής επέκτασης και να εμπλακούν θεσμικοί φορείς με εμπειρία υλοποίησης. Η εμπλοκή φορέων της περιφέρειας ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και η αναβάθμιση της δικτύωσης να συνδυαστεί με άλλες σχετικές ενέργειες σε επίπεδο περιφέρειας.
 - Στις κεντρικές υποδομές εκτός από τη διασυνδεσιμότητα των σχολικών μονάδων αναγνωρίζεται η ανάγκη για χρήση κεντρικά τεχνολογιών cloud για την εξασφάλιση υπολογιστικής ισχύος, αποθηκευτικού χώρου και «τρέξιμο» εφαρμογών. Στις κεντρικές εφαρμογές εντάσσονται και αυτές που θα βελτιώσουν τη διακυβέρνηση των σχολείων από πλευράς του Υπουργείου και των περιφερειακών διευθύνσεων, αλλά και τη διαχείριση των διοικητικών πράξεων στα σχολεία. Επίσης πλατφόρμες που διευκολύνουν τη συνεργασία ανάμεσα σε σχολεία ή/και τα ψηφιακά επιστημονικά εργαστήρια.
 - Στις υποδομές στα σχολεία αναφέρονται οι προμήθειες, ώστε οι τάξεις να αποκτήσουν τον κατάλληλο εξοπλισμό, οι συσκευές για τους μαθητές για χρήση στο μάθημα. Επίσης, απαραίτητη είναι η αναβάθμιση των υπάρχοντων εργαστηρίων πληροφορικής καθώς και των βιβλιοθηκών, ώστε να διαμορφώσουν περιβάλλον ψηφιακής μάθησης που θα ενισχύσει το στόχο.
 - Σημαντική και κρίσιμη παράμετρος είναι η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνουν οι δημόσιες προμήθειες για τη μείωση του κόστους και την ενσωμάτωση καινοτομίας, με συνεκτίμηση του διαθέσιμου budget και του χρόνου υλοποίησης.
 - Επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Προτείνεται η επιμόρφωση ως συνεχή διαδικασία και όχι «μια και έξω», με την ενεργή εμπλοκή και της ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας. Οι δυσκολίες που εντοπίζονται αφορούν το πλήθος, την ετερογένεια των εκπαιδευτικών (ηλικιακή, ειδικότητα, επίπεδο επιμόρφωσης σε

σχέση με τη χρήση ΤΠΕ κ.ά.). Θα ενίσχυε την ευρύτερη προσπάθεια η καθιέρωση της πιστοποίησης των δεξιοτήτων, ικανοτήτων και της επαγγελματικής επάρκειας σε ότι αφορά τη χρήση ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία.

○ **Ανάπτυξη περιεχομένου και εκπαιδευτικού λογισμικού:**

- Αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης σε ότι αφορά διαθέσιμες έγκριτες ψηφιακές πηγές, επιλογή και υποστήριξη στη χρήση των διαθέσιμων εργαλείων ανοικτού λογισμικού, users /teachers generated content, ανάπτυξη υποδειγματικού εκπαιδευτικού περιεχομένου στα μαθήματα κεντρικά, από τους αρμόδιους θεσμικούς φορείς. Πιθανή συνεργασία με εκδότες που προτίθενται να επενδύσουν.
- Ευθυγράμμιση με σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους που έχουν αποδεδειγμένο αποτέλεσμα. Ενεργοποίηση ώστε να αναλάβουν καθοριστικό ρόλο οι αρμόδιοι θεσμικά φορείς και υποστήριξη στο ερευνητικό μέρος της προσπάθειας από τα πανεπιστημιακά παιδαγωγικά τμήματα. Παιδαγωγικές μέθοδοι που ενισχύουν την κρίση, τη σύνθεση, την επίλυση προβλημάτων, την ανάπτυξη χαρακτήρα και επικοινωνιακών ικανοτήτων.

○ **Διακυβέρνηση**

- Το όλο εγχείρημα απαιτεί σοβαρή και στιβαρή διακυβέρνηση με σαφή καθήκοντα και δικαιοδοσίες, που θα λειτουργήσει σε ένα απλουστευμένο και από την αρχή γνωστό κανονιστικό πλαίσιο, καθότι εκτός από το μέγεθός του το εγχείρημα κρίνεται και από την επιτροπή ότι θα κληθεί να διαχειριστεί την αλλαγή (αλλαγή κουλτούρας, αλλαγή παραδείγματος) - κάτι που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Για τη διακυβέρνηση θα πρέπει να διασφαλίζονται κατ' ελάχιστον τα παρακάτω:
 - Ευθυγράμμιση της εν λόγω παρέμβασης με τις συνολικά επιχειρούμενες παρεμβάσεις στο χώρο της εκπαίδευσης, και με τις αλλαγές που έχει επιφέρει στην κοινωνία και στο περιβάλλον εργασίας η διαμόρφωση της κοινωνίας της Γνώσης, σύμφωνα με τον τρόπο που τις κατανοεί, τις επεξεργάζεται και τις αφομοιώνει η ελληνική κοινωνία.
 - Στρατηγική συνεργασία των θεσμικά εμπλεκόμενων φορέων με ανάληψη ευθύνης για την επίτευξη του αποτελέσματος. Αποσαφήνιση των ρόλων και των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν, συντονισμός και συνεργασία ανάμεσα στους θεσμικούς φορείς που εμπλέκονται. Monitoring του συνόλου των δράσεων για την αποφυγή λαθών και την επιβολή διορθωτικών κινήσεων.

Στην επόμενη φάση του Διαλόγου, η Επιτροπή πρέπει να διαμορφώσει μια στρατηγική εξειδίκευσης των στόχων της ψηφιακής εκπαίδευσης και να εξετάσουμε πώς αυτά θα γίνουν επενδυτικά προγράμματα.

- ✓ **Σχολικές Βιβλιοθήκες:** Συναφές με το πρόβλημα της στροφής στην ψηφιακή εκπαίδευση είναι και το πρόβλημα των Σχολικών βιβλιοθηκών, μέρος των οποίων είναι πλέον ψηφιακό. Το αναμορφωμένο πρόγραμμα του σχολείου πρέπει να εργάζεται γύρω από τη βιβλιοθήκη και με την εμπειρία της βιβλιοθήκης. Υπάρχουν 756 σχολικές βιβλιοθήκες, οι περισσότερες κλειστές. Παράλληλα υπάρχουν 120 δημοτικές και 45 δημόσιες βιβλιοθήκες, οι οποίες λειτουργούν. Η ιδέα που προκύπτει από σχετικές συζητήσεις (Εθνική Βιβλιοθήκη 19/4/16) είναι να δημιουργηθεί ένα δίκτυο ανάμεσα σε όλες αυτές τις κατηγορίες βιβλιοθηκών, που σημαίνει και άνοιγμα των σχολικών βιβλιοθηκών στην κοινότητα. Εδώ χρειάζεται χαρτογράφηση του χώρου και εξειδίκευση των προτάσεων. Το ζήτημα των σχολικών βιβλιοθηκών είναι βασικό στην αλλαγή της κουλτούρας του σχολείου και στη διάχυση της φιλαναγνωσίας. Ακόμη περισσότερο, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να επεκταθούν προς τα κάτω, δηλαδή προς τις αρχικές βαθμίδες της εκπαίδευσης και το νηπιαγωγείο. Εδώ χρειάζεται η δημιουργία μιας ομάδας εργασίας που θα διαμορφώσει ιδέες και πρόγραμμα.

Προτάσεις πολιτών

- Ενιαία ψηφιακή διασύνδεση των λειτουργιών για το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος με τεχνολογίες που θα εξυπηρετούν πολλαπλούς τομείς, από την μάθηση ως την μηχανοργάνωση, αξιολόγηση και επικοινωνία με τους γονείς αλλά και των σχολείων μεταξύ του.
- Διαμόρφωση συνεκτικού μαθήματος ψηφιακής εκπαίδευσης που θα διατρέχει κατακόρυφα Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με ενιαίο και σύγχρονο σχεδιασμό στα πρότυπα της διεθνούς πρακτικής και στα πρότυπα του 21 ου αιώνα. Εκπαίδευση και Εγγραμματισμός στα Μέσα=Media Education & Media Literacy
- Δημιουργία Κέντρων Πληροφορικής, χρηματοδοτούμενων από τις περιφέρειες. Τα προγράμματα εκπαίδευσης θα εκπονήσει η επιτροπή Πληροφορικής του Συμβουλίου Χάραξης Εθνικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Ένταξη της σχολικής ψηφιακής εκπαίδευσης στις ανάγκες της Παραγωγής και πλήρης αντικατάσταση του κλειστού λογισμικού με Λογισμικό Ανοιχτού Κώδικα
- Εισαγωγή της αγωγής στα MME με έμφαση στην παραγωγή προϊόντων ήχου (μέσω του “European School Radio”).

6. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην υποεπιτροπή προσδιορίστηκαν δύο θέματα μείζονος σημασίας ως προς τη χρηματοδότηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Το ένα αφορά τη μορφή των πόρων πέραν της δημόσιας χρηματοδότησης και το άλλο αφορά τη μορφή, την κατανομή και τη διαχείριση της δημόσιας χρηματοδότησης. Από την μέχρι τώρα συζήτηση έχει προκύψει μία κατ' αρχήν συμφωνία σε ορισμένα κρίσιμα ζητήματα, στα οποία θα πρέπει να εστιαστούν οι σχετικές πολιτικές και νομοθετικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης. Ακολουθεί μία συνοπτική περιγραφή των ζητημάτων αυτών.

- Με δεδομένη την ανεπάρκεια των δημόσιων πόρων για την ανώτατη εκπαίδευση, το Υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να αναλάβει τις πρωτοβουλίες και να προωθήσει τις πολιτικές εκείνες που θα δώσουν στα ΑΕΙ τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν ίδιους πόρους τόσο από εξωτερικές όσο και από εσωτερικές πηγές.
- Οι εξωτερικές πηγές αφορούν κατά κύριο λόγο τους πόρους που προέρχονται από ερευνητική δραστηριότητα, από παροχή υπηρεσιών και από συνεργασίες των ΑΕΙ με φορείς του δημόσιου τομέα (κοινωνικούς/πολιτιστικούς/παραγωγικούς φορείς σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο) καθώς επίσης και με φορείς του ιδιωτικού τομέα (από τον χώρο των επιχειρήσεων και της βιομηχανίας). Οι συνεργασίες αυτές των ΑΕΙ αποτελούν θεμελιώδες στοιχείο της τρίτης διάστασης της αποστολής της ανώτατης εκπαίδευσης (third mission), η οποία αποσκοπεί στην υπηρεσία της κοινωνίας (και της οικονομίας) και η οποία εκφράζεται ως συμβολή/συνεισφορά των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην οικονομική, κοινωνική και τεχνολογική καινοτομία, ανάπτυξη και πρόοδο σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Οι εσωτερικές πηγές αφορούν κατά κύριο λόγο τους πόρους που προέρχονται από εκπαιδευτικές δραστηριότητες εκτός τυπικού προγράμματος ή/και τυπικού χρόνου σπουδών (δραστηριότητες δια βίου μάθησης και κατάρτισης, θερινά σχολεία κλπ.), τους πόρους που προέρχονται από δίδακτρα από προπτυχιακά προγράμματα σπουδών που απευθύνονται αμιγώς σε ξένους φοιτητές εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα έσοδα που προέρχονται από την αξιοποίηση και αποτελεσματική διαχείριση της περιουσίας των ιδρυμάτων, τα έσοδα που προέρχονται από την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων καινοτομίας που παράγονται από τα ΑΕΙ μέσα από την επιστημονική δραστηριότητά τους και τις γενικότερες καινοτομικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσουν. Η πολιτική διδάκτρων στις μεταπτυχιακές σπουδές αποτελεί ένα ειδικότερο θέμα που απαιτεί περαιτέρω σε βάθος μελέτη σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα μπορεί να προβλέπονται δίδακτρα αλλά και σε ό,τι αφορά τη χρήση των πόρων από τα δίδακτρα.

- Σε ό,τι αφορά τη δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ, τα μέχρι τώρα πορίσματα της υποεπιτροπής εστιάζουν σε δύο όρους-κλειδιά: την αποτελεσματικότητα και την αυτονομία.
 - Το πρώτο βήμα στην κατεύθυνση αυτή είναι η ελαχιστοποίηση των μορφών της δημόσιας χρηματοδότησης και ο περιορισμός της σε τρεις μόνο τομείς: την επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες, τη μισθοδοσία του τακτικού προσωπικού και το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Υπό την έννοια αυτή, η επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες θα είναι ενιαία και θα χορηγείται μέσω ενός μόνο κωδικού εσόδων ενσωματώνοντας όλες τις επιμέρους επιχορηγήσεις που σήμερα χορηγούνται μέσω χωριστών κωδικών. Στην κατεύθυνση δε της μεγαλύτερης δυνατής αυτονομίας των ΑΕΙ ως προς τη χρήση της δημόσιας χρηματοδότησης, θα συζητηθεί με τα ΑΕΙ και το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης στην ενιαία ετήσια επιχορήγηση τόσο η χρηματοδότηση των διδακτικών συγγραμμάτων όσο και η μισθοδοσία του τακτικού προσωπικού.
 - Το δεύτερο βήμα αφορά την προώθηση όλων των αναγκαίων νομοθετικών ρυθμίσεων που θα δώσουν στα ΑΕΙ τη δυνατότητα της μεγαλύτερης δυνατής ευελιξίας και αποτελεσματικότητας στη διαχείριση των κάθε μορφής πόρων τους. Οι ρυθμίσεις αυτές θα συζητηθούν με τα ίδια τα ΑΕΙ και θα αφορούν μεταξύ άλλων τη βελτίωση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου διαχειριστικής ευελιξίας, τη δυνατότητα μεταφοράς πόρων μεταξύ διαφόρων προϋπολογισμών μέσα στο ίδιο οικονομικό έτος, τη δυνατότητα μεταφοράς πόρων μεταξύ διαφορετικών οικονομικών ετών στον ίδιο προϋπολογισμό, τη δυνατότητα πλήρους και ανεμπόδιστης αξιοποίησης των όποιων αποθεματικών, και ακόμα την αποκατάσταση της ευελιξίας και της αποτελεσματικότητας των ΕΛΚΕ με την απαλλαγή τους από γραφειοκρατικές αγκυλώσεις που έχουν αλλοιώσει τον χαρακτήρα αλλά και τον σκοπό τους.
 - Το τρίτο βήμα αφορά την κατανομή της ενιαίας επιχορήγησης για λειτουργικές δαπάνες στα ΑΕΙ, αφενός μεν με βάση ένα σύστημα αντικειμενικών κριτηρίων και δεικτών που θα διαμορφώνεται με τη σύμφωνη γνώμη των ίδιων των ΑΕΙ, αφετέρου δε με βάση τις συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού που θα καταρτίζονται μεταξύ πολιτείας και ιδρυμάτων. Ύστερα δε από τη συνεκτίμηση των θετικών και των αρνητικών συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση των σχετικών ευρωπαϊκών παραδειγμάτων, δεν κρίνεται σκόπιμη ή αναγκαία η πρόβλεψη πρόσθετης επιχορήγησης που θα κατανέμεται στα ΑΕΙ με βάση κριτήρια και δείκτες ποιότητας και επιτευγμάτων. Η κατανομή της ενιαίας επιχορήγησης για λειτουργικές δαπάνες στα ΑΕΙ σε ορίζοντα τετραετίας θα οριστικοποιείται μετά την ολοκλήρωση της συμφωνίας προγραμματικού σχεδιασμού και την υπογραφή της από τον

Υπουργό Παιδείας και τον οικείο Πρύτανη Πανεπιστημίου ή Πρόεδρο ΤΕΙ.

- Οι συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού αποτελούν στην ουσία τα τετραετή ακαδημαϊκά-αναπτυξιακά προγράμματα των ΑΕΙ, τα οποία καθορίζουν τους στόχους των ιδρυμάτων για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο και εμπεριέχουν συγκεκριμένους δείκτες μέσω των οποίων είναι δυνατή η ποσοτικοποίηση και ιεράρχηση των στόχων και ο καθορισμός σχετικών χρονοδιαγραμμάτων. Τα εν λόγω τετραετή προγράμματα οφείλουν να είναι συμβατά με τα μακροπρόθεσμα στρατηγικά σχέδια των ιδρυμάτων, εφόσον υπάρχουν, και να κινούνται εντός του πλαισίου εθνικής στρατηγικής για την ανώτατη εκπαίδευση, εφόσον υπάρχει, και εντός των προβλεπόμενων ορίων του κρατικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων για την ανώτατη εκπαίδευση.
- Κρίσιμο και καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού των ΑΕΙ αναλαμβάνει η Μονάδα Οικονομικού Προγραμματισμού και Στρατηγικής (ΜΟΠΣ) της Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας (ΑΔΙΠ), η οποία έχει την αρμοδιότητα της συζήτησης των συμφωνιών με κάθε ΑΕΙ χωριστά προκειμένου να επιτευχθεί σχετική συμφωνία, της υποβολής σχετικής εισήγησης προς τον Υπουργό Παιδείας για την έγκριση της συμφωνίας, και ακόμη της παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης της συμφωνίας κατά τη διάρκεια της τετραετίας και από τις δύο πλευρές.
- Η ΜΟΠΣ θα λειτουργεί στο πλαίσιο της ΑΔΙΠ ως ανεξάρτητη μονάδα και, πέρα από τις προαναφερθείσες αρμοδιότητες, θα έχει και την ευθύνη της εξειδικευμένης επιστημονικής υποστήριξης προς την ΑΔΙΠ και το Υπουργείο Παιδείας για κάθε ζήτημα σχετικό με τα οικονομικά και τον στρατηγικό σχεδιασμό της ανώτατης εκπαίδευσης.
- Τέλος, και προκειμένου να διασφαλιστούν συμβατές διαδικασίες κατά ιδρυμα, θα προβλεφθεί η δημιουργία ανάλογης χωριστής Μονάδας Οικονομικού Προγραμματισμού και Στρατηγικής (ΜΟΠΣ) σε κάθε ΑΕΙ, κατά το πρότυπο της Μονάδας Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ), η οποία ακριβώς θα υποστηρίζει το σύστημα χρηματοδότησης βάσει τετραετών προγραμματικών συμφωνιών.
- **Επόμενα Βήματα:** Η Επιτροπή Οικονομικών της Εκπαίδευσης θα συνεργαστεί με επιτροπή που έχει συγκροτήσει η Εθνική Τράπεζα για να μελετήσει εργαλεία και τρόπους χρηματοδότησης της εκπαίδευσης.

Στις επόμενες συνεδριάσεις η επιτροπή θα συζητήσει τα οικονομικά της υποχρεωτικής εκπαίδευσης κυρίως προκειμένου να αποκτήσει μια συνολική εικόνα των δαπανών και του κόστους.

- ✓ **Συγγράμματα.** Ένα ζήτημα επίσης που πρέπει να μας απασχολήσει είναι η δαπάνη για τα συγγράμματα. Το πρόβλημα έχει δύο όψεις. Η πρώτη αφορά τις καταχρήσεις και τις υπερτιμολογήσεις. Η δεύτερη αφορά την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού μέσω της νέας τεχνολογίας, από πανεπιστημιακά ιδρύματα ή ιδιώτες εκδότες. Θα πρέπει να συγκροτηθεί μια ομάδα εργασίας που θα εισηγηθεί για το ζήτημα αυτό.

Προτάσεις πολιτών

- Το ποσοστό δαπανών για την Παιδεία θα πρέπει να αυξηθεί τουλάχιστον στο 5%, που αποτελεί τον Ευρωπαϊκό Μέσο Όρο και ταυτόχρονα να ανασχεδιασθούν τα υπάρχοντα κονδύλια ώστε να ενισχυθούν συγκριτικά δυναμικοί τομείς του νέου συστήματος (επιμορφώσεις, ψηφιοποίηση κλπ). Ταυτόχρονα τα οικονομικά της παιδείας να ενισχυθούν από ειδική ρύθμιση σε ό,τι αφορά τους κοινοτικούς πόρους, από ειδικό ταμείο για την Παιδεία αλλά και από χορηγίες σε τοπικό επίπεδο και συνεργασία κοινωνικών και κρατικών φορέων.
- Η σχολική μονάδα να ενισχύεται οικονομικά απευθείας από την Πολιτεία, χωρίς τη διαμεσολάβηση της Σχολικής Επιτροπής, να είναι οικονομικά αυτόνομη και να έχει την ευθύνη του προϋπολογισμού της, προκειμένου να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι ανάγκες της.
- Προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελέσει το προφίλ των σχολικών κτηρίων, τα οποία θα πρέπει να εξοπλιστούν αρχικά με την αναδιανομή του υπάρχοντος εξοπλισμού και σε δεύτερο στάδιο με αγορά νέου εξοπλισμού. Ταυτόχρονα θα πρέπει να υπάρξει φροντίδα για βασικές υποδομές, όπως το σχολικό ιατρείο, εργαστήρια φυσικών επιστημών, μουσικής, φυσικής και θεατρικής αγωγής, καθώς και για μείωση του οικολογικού αποτυπώματος των σχολικών κτηρίων.
- ✓ **Συγγράμματα:** εισαγωγή του ηλεκτρονικού συγγράμματος ως εναλλακτική μορφή σε σχέση με το έντυπο όσο και η προσαρμογή των εντύπων σε «φοιτητική έκδοση», που θα είναι πιο οικονομική και ευκολότερη στη μεταφορά, εξυπηρετώντας καλύτερα τις ανάγκες των φοιτητών. Ταυτόχρονα να ενθαρρυνθεί η επαναχρησιμοποίηση των συγγραμμάτων - Μετάβαση από το σύγγραμμα στο «πακέτο μελέτης». Διασφάλιση Ανοικτής Πρόσβασης του επιστημονικού περιεχομένου που χρηματοδοτείται με δημόσιες δαπάνες.

7. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΝΙΑΙΟ ΧΩΡΟ ΑΕΙ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Καρπός των εργασιών της Επιτροπής ήταν το κείμενο για τη δημιουργία *Ενιαίου Χώρου* της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της έρευνας. Πρόκειται για ένα άρτιο και ώριμο κείμενο το οποίο αποσκοπεί στο να αναμορφώσει το χάρτη της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας. Προτείνεται η δημιουργία ενός *Εθνικού Ιδρύματος Έρευνας και Καινοτομίας* που θα είναι επιφορτισμένο με την ενίσχυση της έρευνας στα ερευνητικά και τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, καθώς και με τη διασύνδεσή τους με την υγιή, καινοτόμο επιχειρηματικότητα και θα εισαγάγει μια *ολιστική προσέγγιση* όσον αφορά τα εργαλεία που είναι απαραίτητα για τη χρηματοδότηση της «αλυσίδας της καινοτομίας», από τη βασική έρευνα ως την αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων (σχεδιασμός, δημιουργία, και εφαρμογή εργαλείων χρηματοδότησης από εθνικά κεφάλαια και δάνεια). Η διοίκησή του θα είναι ανεξάρτητη από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία και να εγγυάται αξιόπιστες, αδιάβλητες και διαφανείς διαδικασίες αξιολόγησης των ερευνητικών προτάσεων. Με αυτόν τον τρόπο, τόσο το χρηματοδοτικό σχήμα όσο και ο προγραμματισμός των δράσεών του θα είναι πολύ πιο ευέλικτα, ιδιαίτερα μάλιστα αν το Ίδρυμα λειτουργεί με καθεστώς ΝΠΙΔ. Οι δημόσιοι πόροι του Ιδρύματος θα προέρχονται κυρίως από το ΠΔΕ και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Προτείνεται να θεσμοθετηθεί είτε η *πλήρως απελευθερωμένη οριζόντια κινητικότητα* (μετακίνηση ερευνητών των ΕΚ προς ΑΕΙ και αντίστροφα μετά από χαρτογράφηση των αναγκών και αξιολογικές κρίσεις) είτε η *διπλή ιδιότητα* (καθεστώς οργανικής και μακροπρόθεσμης συνεργασίας, με 3ετή δέσμευση και δυνατότητα ανανέωσης, προκειμένου περί «ζευγών» που περιλαμβάνουν ένα πανεπιστημιακό Τμήμα και ένα συγκεκριμένο Ερευνητικό Ινστιτούτο). Μέτρα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση είναι οι διευκολύνσεις στους κανόνες χρηματοδότησης των συνεργατικών ερευνητικών προγραμμάτων, η ακαδημαϊκή αναβάθμιση και -αν οι συνθήκες το επιτρέπουν- η χορήγηση πρόσθετων αμοιβών (σε όσους εμπλέκονται). Επισημαίνεται ότι η υλοποίηση της οριζόντιας κινητικότητας και της διπλής ιδιότητας είναι **άμεσα εφαρμόσιμα μέτρα**, αλλά για να εξασφαλισθεί η δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης από το ένα είδος ιδρυμάτων στο άλλο θα πρέπει να υπάρξει συνταγματική πρόνοια. Με αυτά τα δεδομένα, θα ήταν σκόπιμο σε πρώτη φάση να υιοθετηθεί το καθεστώς της διπλής ιδιότητας και σε δεύτερο χρόνο η ελεύθερη μετακίνηση προσωπικού μεταξύ διαφορετικών μονάδων. Προτείνεται επίσης η ίδρυση Εικονικών Ινστιτούτων (*virtual institutes*), που περιλαμβάνουν θεματικά συγγενείς ομάδες σε ΑΕΙ και ΕΚ, ανεξάρτητα από γεωγραφική περιοχή. Πρώτον, δεν προϋποθέτει νέες υποδομές και μετακινήσεις (αφού προϋποθέτει μόνο δια-δικτυακή επικοινωνία) και άρα εξοικονομεί πόρους· δεύτερον, η στενή συνεργασία ανάμεσα σε διαφορετικές ερευνητικές ομάδες που έχουν κοινά ενδιαφέροντα ενδυναμώνει την έρευνα που διεξάγεται σε διάφορους ερευνητικούς «κόμβους», την αναβαθμίζει και εξουδετερώνει τη γεωγραφική απομόνωση· τρίτον, η συνεργασία αυτού του τύπου δημιουργεί κρίσιμες μάζες που μπορούν σε δεύτερο χρόνο να διεκδικήσουν με αξιώσεις ανταγωνιστική

χρηματοδότηση. Ο ρόλος των Εικονικών Ινστιτούτων θα μπορούσε να είναι καταλυτικός στην προώθηση της συνεργατικής έρευνας, εξασφαλίζοντας διεπιστημονικές συνεργασίες σε όλο το φάσμα της επιστήμης και (προς)καλώντας σε συνεχή αλληλεπίδραση την ερευνητική κοινότητα. Ένας άλλος σημαντικός ρόλος τους θα μπορούσε να είναι η ενημέρωση-εκπαίδευση του ευρύτερου κοινού μέσω άτυπων προγραμμάτων και συμμετοχής σε δημόσιες εκδηλώσεις. Απαραίτητη προϋπόθεση για να επιτύχει ο νέος θεσμός είναι η πρόνοια για μια στοιχειώδη διοικητική δομή που θα ρυθμίζει τις δραστηριότητες του κάθε Ινστιτούτου (π.χ., μια ολιγομελής επιστημονική επιτροπή).

- **Άμεσα Μέτρα:** Ορισμένα από τα μέτρα που προτείνονται (ανοιχτή πρόσβαση) είναι άμεσα υλοποιήσιμα και δεν έχουν οικονομική επιβάρυνση. Ωστόσο, η ανάπτυξη νέων υποδομών χρειάζεται νέα κονδύλια από ευρωπαϊκούς ή ιδιωτικούς φορείς. Σε ό,τι αφορά στο επενδυτικό σκέλος, η Πολιτεία, σε συνεργασία με το αντίστοιχο ερευνητικό οικοσύστημα, διαμορφώνει τώρα το κύριο πλαίσιο χρηματοδότησης των Ερευνητικών Υποδομών, κατ' αντιστοιχία με τις πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ε.Ε. (ειδικότερα δε, στο πλαίσιο υλοποίησης του εθνικού Οδικού Χάρτη με τον Horizon 2020). Ειδικότερα, εξετάζεται, στη βάση της προτεραιοποίησης που έχει γίνει, η πολιτική πρόσβασης στην υποδομή, με βάση την αντίστοιχη διακυβέρνηση από τους φορείς υλοποίησης και λειτουργίας, με τρόπο τέτοιο ώστε να υπάρχουν στοιχεία βιωσιμότητας, αλλά και τα αναμενόμενα κοινωνικο-οικονομικά οφέλη.
- Η ανάπτυξη και η ανοιχτή πρόσβαση σε εθνικές υποδομές θα πρέπει να αποτυπωθεί άμεσα στους Εσωτερικούς Κανονισμούς των ΕΚ και των ΑΕΙ. Ένα πλήρες Μητρώο Ερευνητικών Υποδομών και Υποδομών Καινοτομίας όπου θα αποτυπώνονται όλα τα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά τους, η επενδυτική ροή καθώς και ο τρόπος πρόσβασης και χρήσης, αποτελεί σημαντική παράμετρο επιτυχίας του όλου εγχειρήματος. Επίσης, κρίνεται σημαντική η παράλληλη και συμπληρωματική ως προς τις ερευνητικές υποδομές σύσταση Εργαστηρίων-Μονάδων Παροχής Υπηρεσιών ή άλλων υποδομών καινοτομίας (π.χ. competence centres, άλλων τύπων τεχνολογικών υποδομών) που εξυπηρετούν το ερευνητικό, ακαδημαϊκό και επιχειρηματικό οικοσύστημα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.
- **Αναμόρφωση του Χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης:** Σύμφωνα με την έκθεση, καταγράφονται αρκετά δομικά προβλήματα. Υπάρχουν ΤΕΙ που δεν αντέχουν σε κανένα είδος αξιολόγηση και δεν ικανοποιούν καμία γνωσιακή ανάγκη ή ανάγκη της αγοράς· παρουσιάζεται το φαινόμενο πανεπιστημιακά τμήματα να βρίσκονται διασκορπισμένα και σε ικανή απόσταση το ένα από το άλλο· υπάρχουν, τέλος, «υπό συγκρότηση» Ινστιτούτα σε παραμεθόριες περιοχές να αναζητούν έναν ρόλο. Ιδιαίτερα

στη σφαίρα των βιοϊατρικών επιστημών εμφανίζεται διπλασιασμός και τριπλασιασμός της ίδιας θεματικής περιοχής.

- Επισημαίνεται ότι χρειάζονται απαραίτητα μέτρα που αντιμετωπίζουν τον κατακερματισμό, τις αλληλεπικαλύψεις και την πολυτυπία των κανόνων διοίκησης ανάμεσα στα ΑΕΙ και τα ΕΚ. Μείζονα θέματα προς αντιμετώπιση είναι *καταρχήν η επαναξιολόγηση και η ποιοτική αναβάθμιση των ΤΕΙ, καθώς και η αντιμετώπιση του γεωγραφικού κατακερματισμού των Πανεπιστημίων*. Αυτά όμως τα θέματα συναρτώνται με πολλά άλλα, όπως το ζήτημα της τεχνικής εκπαίδευσης στο σύνολό της, το ζητούμενο της περιφερειακής ανάπτυξης, το πρόβλημα της ανεργίας των νέων και το κόστος για τη de novo δημιουργία υποδομών, που χρειάζονται προσεκτική μελέτη. Σε βραχυ-μεσοπρόθεσμη βάση, εκσεσημασμένα προβλήματα (όπως π.χ., η λειτουργία ΤΕΙ που προσελκύουν ελάχιστους φοιτητές ή ταυτίζονται θεματικά με αντίστοιχα πανεπιστημιακά Τμήματα) πρέπει να αντιμετωπισθούν με ένα πρόγραμμα *λελογισμένων συγχωνεύσεων ή/και οριζόντιας μετακίνησης προσωπικού*. Ένα πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση θα ήταν η *εθελοντική συγχώνευση* ομοειδών/ομολόγων μονάδων (προσοχή: δεν αναφερόμαστε εδώ σε συγχωνεύσεις Πανεπιστημίων-ΤΕΙ). Για τα Πανεπιστήμια, το ελάχιστο που θα έπρεπε να προωθηθεί άμεσα είναι η *ενοποίηση ομοειδών Τμημάτων που βρίσκονται σε ιδρύματα της ίδιας γεωγραφικής ζώνης*, αλλά ανήκουν σε διαφορετικά ιδρύματα. Σε ό,τι αφορά τα ΕΚ, ένα πολύ σημαντικό βήμα θα αποτελούσε η *θεσμοθέτηση ενός ενιαίου διοικητικού καθεστώτος στα ΕΚ* που θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό του πλαισίου της εσωτερικής λειτουργίας τους και ταυτόχρονα στη δημιουργία ενός ενιαίου περιβάλλοντος στο χώρο της έρευνας. Τα ΕΚ, κατά αντιστοιχία προς το διοικητικό καθεστώς των ΑΕΙ, θα μπορούσαν να προσαρμοσθούν σε ένα μοντέλο διαχείρισης όπου το επιστημονικό προσωπικό, *οι εργαζόμενοι και οι απασχολούμενοι μεταπτυχιακοί και μεταδιδακτορικοί υπότροφοι θα έχουν έναν σημαντικότερο ρόλο*.
- Η πορεία αναδιάρθρωσης της ανώτατης Εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι συναινετική: α) οι όποιες αναδιρθρώσεις θα πρέπει να *εγγυώνται τα εργασιακά δικαιώματα του προσωπικού*, β) η ομογενοποίηση και ο εξορθολογισμός των κανόνων θα πρέπει να γίνει με την *προοπτική της περαιτέρω ανάπτυξης* των υπαρχουσών θεματικών και την εξασφάλιση της ποιότητας. Το Όργανο της *Γενικής Συνέλευσης* θα πρέπει να θεσμοθετηθεί άμεσα σε όλα ανεξαιρέτως τα ΕΚ, κατά το πρότυπο των ΑΕΙ. Θα πρέπει επίσης να εξετασθεί αν θα ήταν πιο πρόσφορο η εκλογή Διευθυντή στα ΕΚ να γίνεται από το *σύνολο των ερευνητών*, ή τουλάχιστον να *επικυρώνεται* από τη Γενική τους Συνέλευση. Βαθμιαία, το «διευθυντο-κεντρικό» μοντέλο διοίκησης των ΕΚ θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα πιο συμμετοχικό πρότυπο, με διακριτές τις καθαρά διοικητικές ευθύνες και τις ευθύνες στο σχεδιασμό ερευνητικής πολιτικής. Τέλος, ένα μέτρο που πρέπει να ληφθεί άμεσα είναι η *ένταξη και η λειτουργία των Ινστιτούτων*

της Ακαδημίας υπό την εποπτεία της ΓΓΕΤ.

ο **Οδικός χάρτης**

- Να υιοθετηθεί από την αρχή η λογική του *πilotικού προγράμματος*, δηλαδή ενός συνόλου μέτρων που θα δοκιμασθούν για 3-5 χρόνια, για να αξιολογηθούν κατόπιν και να κριθεί η αποτελεσματικότητά τους στην πράξη.
- Να μην εξαντληθεί η μεταρρυθμιστική προσπάθεια σε «άτυπες» δράσεις, «συνεννοήσεις», ή ρυθμίσεις με ασαφή νομοθετική διατύπωση.
- Να εξασφαλισθεί η μέγιστη δυνατή *συναίνεση* της ακαδημαϊκής και της ερευνητικής κοινότητας, αλλά να μη καταλήξει η διαβούλευση για τον Ενιαίο Χώρο ένας «συνδικαλιστικού τύπου» ανταγωνισμός.
- Να στηριχθούν τα προς υλοποίηση μέτρα σε *ακριβή ποσοτικά και ποιοτικά* στοιχεία και να προηγηθεί η μελέτη της σκοπιμότητάς τους.

Προτάσεις πολιτών

- Διεύρυνση της δυνατότητας κατάρτισης διακριτών διατμηματικών σπουδών αλλά και ξενόγλωσσων προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών τμημάτων σε συνεργασία με ξένα ΑΕΙ
- Υιοθέτηση εξατομικευμένων προγραμμάτων σπουδών από τους φοιτητές με βάση τις προσωπικές τους ανάγκες (π.χ. με επιλογή μαθημάτων)
- Διοικητική ανασυγκρότηση των Πανεπιστημίων κατά τα διεθνή μοντέλα
- Κατάργηση των ΤΕΙ, η απορρόφησή τους από τα ΑΕΙ, η δημιουργία κατωτέρων σχολών διαφόρων επιπέδων υπό την ομπρέλα των ΑΕΙ, όλα σε ενιαία ΑΕΙ ανά περιφέρεια, ή κλαδικά σε Αθήνα & Θεσσαλονίκη ή θέσπιση επαγγελματικών σχολών τριετούς φοιτήσεως ανωτέρας βαθμίδα σπουδών μεταξύ της δευτεροβάθμιας και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, η οποία να είναι σε στενή σύνδεση με τις παραγωγικές δραστηριότητες, για να δημιουργήσει ικανά μεσαία στελέχη και τεχνικούς σε όλους τους τομείς.
- Συγχωνεύσεις Πανεπιστημίων
- Σύσταση φορέα Εθνικής Μουσικής
- Το κράτος θα πρέπει να κοστολογήσει τις σπουδές και να δώσει την δυνατότητα να σπουδάσουν δωρεάν στα ΑΕΙ τόσοι όσοι κρίνονται αναγκαίοι για την μελλοντική κοινωνία.
- Να μειωθούν δραματικά και να συγχωνευθούν/καταργηθούν πολλά τμήματα μηδενικής ζήτησης και όχι μόνο. Οι εισακτέοι να μειωθούν στα επίπεδα του αριθμού που προτείνουν οι σχολές. Προτείνεται, επίσης, να υπάρξει μια δεύτερη κατανομή των εισακτέων ώστε υποψήφιοι που για διάφορους λόγους έμεινα έξω από τα πανεπιστήμια να μπορούν να διεκδικήσουν θέσεις με χαμηλότερες απαιτήσεις που δεν καλύφθηκαν.

- Ριζική αναμόρφωση της διαδικασίας αναγνώρισης τίτλων σπουδών από τον ΔΟΑΤΑΠ.
- Επίσης έχει κατατεθεί σειρά προτάσεων για συγκεκριμένα τμήματα ανώτατης εκπαίδευσης (Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων, Παιδαγωγικού Τμήματος Τεχνολογικής Εκπαίδευσης).

8. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ

Η επιτροπή διαπίστωσε τον άναρχο τρόπο με τον οποίο αναπτύχθηκαν τα μεταπτυχιακά, με άξονα κυρίως τα δίδακτρα. Σκοπός είναι η εξυγίανση και ο εξορθολογισμός του συστήματος, η κατοχύρωση της ποιότητας, και η προσαρμοσμένη στις ανάγκες του πανεπιστημίου ανταποδοτικότητα των μεταπτυχιακών. Χωρίς να έχει καταλήξει ακόμη σε μια απόφαση, η επιτροπή προσανατολίστηκε προς τη διάκριση ανάμεσα στα ακαδημαϊκά/ερευνητικά και στα μεταπτυχιακά επαγγελματικής μόρφωσης. Και τα δύο είδη ΠΜΣ θα απονέμουν Μεταπτυχιακό Δίπλωμα, το οποίο θα είναι μεν διαφορετικών κατευθύνσεων (ερευνητικά ή επαγγελματικής μόρφωσης), αλλά παρόμοιες ποιότητας και ακαδημαϊκής αξίας.

- 1) Τα ακαδημαϊκά/ερευνητικά θα καταλήγουν σε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Επιστημονικής Εμβάθυνσης και
- 2) Τα μεταπτυχιακά εκπαίδευσης ή επαγγελματικής μόρφωσης θα καταλήγουν σε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Επιστημονικής Ειδίκευσης.

Και στα δύο είδη ΠΜΣ η εκπόνηση/συγγραφή μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας να είναι υποχρεωτική για τη λήψη του μεταπτυχιακού διπλώματος, ως ένα κριτήριο ακαδημαϊκότητας. Στα ακαδημαϊκά/ερευνητικά ΠΜΣ, όπου κυρίαρχος στόχος είναι η παραγωγή νέας γνώσης, η ΜΔΕ να περιλαμβάνει οπωσδήποτε πρωτογενή ερευνητικά δεδομένα. Στα μεταπτυχιακά εκπαίδευσης ή επαγγελματικής μόρφωσης, όπου βασικότερος στόχος είναι η εφαρμογή της νέας γνώσης και η ανάπτυξη, ωστόσο μέσα σε ένα ολοκληρωμένο θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο ανάπτυξης γνώσεων και δεξιοτήτων εφαρμογής, η ΜΔΕ μπορεί εναλλακτικά να συνίσταται σε μια εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση ή μετα-ανάλυση σε κάποιο θέμα του επιστημονικού πεδίου/γνωστικού αντικειμένου.

Ως προς τα δίδακτρα, τα ακαδημαϊκά/ερευνητικά ΠΜΣ προσφέρονται δωρεάν, καθώς η έρευνα αποτελεί εθνική στρατηγική και προτεραιότητα. Για τα ακαδημαϊκά/ερευνητικά ΠΜΣ δεν προβλέπεται αμοιβή διδασκόντων. Τα ΠΜΣ εκπαίδευσης ή επαγγελματικής μόρφωσης, στοχεύουν στην περαιτέρω επαγγελματική εξειδίκευση και ανάπτυξη, και δύναται να προσφέρονται με δίδακτρα, αυστηρά προϋπολογισμένα ανάλογα με τις λειτουργικές και άλλες ανάγκες του ΠΜΣ. Προβλέπεται ανώτατη αμοιβή διδασκόντων που έχουν μόνιμη σχέση εργασίας στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, που δεν μπορεί να ξεπερνά ένα

ποσοστό επί των συνολικών τους αποδοχών. Η έννοια της ακαδημαϊκής ανταποδοτικότητας σημαίνει ότι ένα σημαντικό μέρος των εσόδων του ΠΜΣ επιστρέφει στους φοιτητές και στις δομές του Τμήματος του ΑΕΙ μέσω ακαδημαϊκών δράσεων. Αυτές μεταξύ των άλλων περιλαμβάνουν υποτροφίες για τους οικονομικά ασθενέστερους φοιτητές, έξοδα παραγωγής και διάχυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας, αναλώσιμα εργαστηριακά υλικά για την έρευνα στο πλαίσιο του ΠΜΣ και των μεταπτυχιακών εργασιών των φοιτητών, κάλυψη εξόδων δημοσίευσης σε περιοδικό ή ανακοίνωσης σε συνέδριο που προκύπτει από τη μεταπτυχιακή εργασία του φοιτητή, κτλ.

Η επιτροπή προσανατολίζεται σε ένα ανώτατο αριθμό μεταπτυχιακών προγραμμάτων ανά τμήμα, ανάλογα με τον αριθμό διδασκόντων του τμήματος ή/και των τομέων του τμήματος (διδάσκοντες με συναφές επιστημονικό έργο και γνωστικό αντικείμενο) και με την προϋπόθεση ο τομέας να έχει έναν ελάχιστο κρίσιμο αριθμό/κρίσιμη μάζα μελών. Απαιτείται τουλάχιστον το 50% του προσωπικού ενός τμήματος να μπορεί να υποστηρίξει ένα μεταπτυχιακό στο πλαίσιο των καθηκόντων του. Το 25% των διδασκόντων μπορεί να προέρχεται από άλλα τμήματα ομοταγών Ιδρυμάτων της ημεδαπής ή αλλοδαπής. Για το υπόλοιπο 25% να υπάρχει η δυνατότητα αμειβόμενης, εάν είναι δυνατόν, διδασκαλίας μαθημάτων ή εργαστηρίων/σεμιναρίων από μεταδιδάκτορες νέους επιστήμονες. Όρος για να ιδρυθεί ΠΜΣ με δίδακτρα, είναι να λειτουργεί στο τμήμα ένα τουλάχιστον ΠΜΣ αντίστοιχου γνωστικού αντικειμένου χωρίς δίδακτρα. Το 25% των εσόδων από τα ΠΜΣ με δίδακτρα θα αποδίδεται για την κάλυψη λειτουργικών εξόδων των δωρεάν ακαδημαϊκών/ερευνητικών ΠΜΣ του οικείου τμήματος ή του ιδρύματος που αφορούν το ΠΜΣ. Αναλογία μαθημάτων στο ΠΜΣ που πραγματοποιούνται από απόσταση και δια ζώσης (π.χ. τα μαθήματα που διδάσκονται από απόσταση δεν μπορούν να ξεπερνούν το 50% των μαθημάτων του ΠΜΣ). Δε δύναται να ιδρυθούν διακρατικά ΠΜΣ με ιδιωτικά ή μη ιδρύματα του εξωτερικού που δεν αναγνωρίζονται από το ΔΟΑΤΑΠ. Όσα τυχόν υπάρχουν, είτε προσαρμόζονται στις ισχύουσες διατάξεις είτε καταργούνται. Η έγκριση για ίδρυση νέου ΠΜΣ να γίνεται από τη σύγκλητο με ευρεία πλειοψηφία μετά από αίτημα του οικείου τμήματος/σχολής. Τα μέλη ΔΕΠ και ΕΠ δεν επιτρέπεται να απασχολούνται αποκλειστικά σε ΠΜΣ χωρίς να διδάσκουν σε προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών (ΠΠΣ). Για τα μέλη ΔΕΠ και ΕΠ που διδάσκουν σε αμειβόμενα ΠΜΣ άλλης χώρας απαιτείται άδεια από το οικείο τμήμα.

Αμοιβές διδασκόντων. Για τα ακαδημαϊκά/ερευνητικά ΠΜΣ δεν προβλέπεται αμοιβή διδασκόντων. Για τα ΠΜΣ εκπαίδευσης ή επαγγελματικής μόρφωσης προβλέπεται ανώτατη αμοιβή διδασκόντων που έχουν μόνιμη σχέση εργασίας στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, η οποία δεν μπορεί να ξεπερνά το 20% επί των συνολικών αποδοχών τους.

Η διαχείριση των εσόδων των ΠΜΣ γίνεται από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) . Όλα τα ΠΜΣ κάθε 3 χρόνια να περνούν από διαδικασία αξιολόγησης και πιστοποίησης από την ΑΔΙΠ ή άλλη Αρχή με βάση

ακαδημαϊκά κριτήρια, αυτοτελώς και ανεξάρτητα από την αξιολόγηση του τμήματος.

9. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Αρχικά ο σχεδιασμός ήταν η επιτροπή να περιλάβει ζητήματα που αφορούν όλες τις ειδικές ομάδες μαθητών. Αυτό δεν στάθηκε δυνατό γιατί ήδη τα προβλήματα της ειδικής αγωγής έχουν μια ισχυρή ιδιαιτερότητα και μεγάλο άνοιγμα πολλών και διαφορετικών περιπτώσεων.

Έργο της Επιτροπής είναι :

- Η ανάπτυξη διαλόγου γύρω από τα θέματα που απασχολούν την εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Η διαμόρφωση των βασικών αρχών και η διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών της εκπαίδευσης και ένταξης στο κατάλληλο περιβάλλον μάθησης με τους λιγότερους δυνατούς αποκλεισμούς

Όσον αφορά το παιδί με Αναπηρία & Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες η επιτροπή προσανατολίζεται προς τα εξής ζητήματα:

- Εξατομικευμένο πρόγραμμα παρέμβασης
- Συνεχή αξιολόγηση της προόδου του
- Φάκελο που θα περιλαμβάνει σημαντικά στοιχεία για το παιδί, ιδιαίτερα την πορεία του και την πρόοδό του στο σχολείο
- Συναίνεση γονέων για το εξατομικευμένο πρόγραμμα που θα ακολουθείται με τουλάχιστον 2 φορές το χρόνο συνάντηση στο σχολείο γονέων – εκπαιδευτικών, όπου θα συζητούν τα θέματα που άπτονται της προόδου του μαθητή
- Πολύ καλά συντονισμένη ομάδα εκπαιδευτικών & ειδικών που θα δουλεύουν με τον μαθητή
- Τον κύριο λόγο για τον μαθητή τον έχει ο εκπαιδευτικός της τάξης
- Η σχέση εκπαιδευτικών και συνοδών (όταν υπάρχουν) θα πρέπει να είναι συνεργατική με σκοπό την βέλτιστη προσαρμογή και πρόοδο του παιδιού, αλλά και την κατά το δυνατό μεγαλύτερη ανεξαρτητοποίησή του στο σχολείο (προοδευτική μείωση της βοήθειας που παρέχει ο συνοδός)
- Όσον αφορά τον ειδικό παιδαγωγό που αναλαμβάνει την κύρια ευθύνη για την πρόοδο του μαθητή με Αναπηρία & Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες:
 - Απόφοιτος παιδαγωγικών τμημάτων, τμημάτων ψυχολογίας, τμημάτων ΦΠΨ, αλλά και καθηγητικών τμημάτων (εφόσον έχει και παιδαγωγική επάρκεια)
 - Άρτια εκπαιδευμένος σε θέματα που αφορούν το παιδί το οποίο αναλαμβάνει (π.χ., αν παιδί με Μαθησιακές Δυσκολίες, πιστοποίηση επάρκειας στις Μαθησιακές Δυσκολίες, αν παιδί με

Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, πιστοποίηση επάρκειας στη ΔΑΦ κ.ο.κ.)

- Στην πρόσληψή του να έχει λόγο και ο διευθυντής του σχολείου και να λαμβάνεται υπόψη για την πρόσληψή του και η συνέντευξη εκτός από τα υπόλοιπα προσόντα του
 - Να έχει διαπιστευτήρια συνεχιζόμενης εκπαίδευσης για να κατοχυρώνει το δικαίωμα επαναπρόσληψης του ή τη διατήρηση της θέσης του. Οι εξελίξεις στην ειδική αγωγή είναι συνεχείς και θα πρέπει να επιμορφώνεται και να επικαιροποιεί τις γνώσεις του προκειμένου να παρέχει την κατάλληλη στήριξη και εκπαίδευση σε έναν μαθητή με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες.
- ✓ Η Επιτροπή, χάρη στη συνεχή και εντατική της λειτουργία, βρίσκεται πολύ κοντά στην ολοκλήρωση των εργασιών της

10. ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Από το 2015-16 προτείνονται να λάβουν χώρα οι ακόλουθες μεταρρυθμίσεις στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση:

- Σε δευτεροβάθμιο επίπεδο λειτουργία των σημερινών δύο τύπων λυκείων ΓΕΛ και ΕΠΑΛ με προαιρετικό 4^ο έτος ειδίκευσης (Τάξη Μαθητείας) για τους απόφοιτους του ΕΠΑΛ υπό την αιγίδα του ΥΠΠΕΘ.
- Στο έτος ειδίκευσης (Τάξη Μαθητείας) συνδυάζονται θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα στο σχολείο, μαθητεία ή πρακτική άσκηση (στα πρώτα στάδια εφαρμογής και μέχρι την πλήρη λειτουργία της μαθητείας εξετάζουμε εναλλακτικές δυνατότητες όπως η πρακτική άσκηση, σε επιλεγμένες εργαστηριακές υποδομές ή σε επιχειρήσεις και φορείς, μετά την αποφοίτηση)
- **Κατάρτιση των ΣΕΚ**- Ενσωμάτωση ειδικοτήτων στα ΙΕΚ για ενήλικες.
- **Διατήρηση για μια 5ετία των ΕΠΑΣ** που ανήκουν στην ευθύνη άλλων Υπουργείων εκτός ΥΠΠΕΘ στο σημερινό τους status, μέχρι τη συνολική αξιολόγηση του συστήματος της ΕΕΚ.
- Στο τέλος της πενταετίας θα γίνει αξιολόγηση και επανασχεδιασμός όλου του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με στόχο την, κατά το δυνατόν, ενοποίηση της τυπολογίας τους.

Πιο συγκεκριμένα θα προωθηθούν οι παρακάτω αλλαγές:

1. Αλλαγή δομής ΕΠΑΛ.

Α' τάξη: θα προβλεφθεί να έχει ενιαίο πρόγραμμα μαθημάτων με εισαγωγή μαθήματος ή μαθημάτων για ένα πολύ γενικό προσανατολισμό των μαθητών. Στην κατεύθυνση αυτή θα αξιοποιηθεί η εμπειρία του Πολυκλαδικού Λυκείου και η διεθνής εμπειρία

από την εφαρμογή του προγράμματος STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics).

Β΄ τάξη: διαχωρισμός σε βασικούς ευρύτερους τομείς επαγγελμάτων - υπηρεσιών. Ο κάθε τομέας οργανώνεται με ένα πρόγραμμα θεωρητικών, μικτών και εργαστηριακών μαθημάτων, που θα είναι η απαραίτητη βάση για να αναπτυχθεί η παραπέρα ειδίκευση. Ενδεικτικά δημιουργία 6-7 τομέων..

Γ΄ τάξη: διαχωρισμός σε ειδικότητες σε ένα περισσότερο ενιαίο σύστημα από το σημερινό για να αποφύγουμε τη μεγάλη πολυδιάσπαση που οδηγεί σε πρόωρη κατάρτιση. .

Μεταλυκειακό έτος ειδίκευσης, προαιρετικό: Το μεταλυκειακό έτος θα περιέχει μαθήματα ειδικότητας στο σχολείο πρακτική άσκηση ή και μαθητεία στην εργασία.

2. Οργάνωση λειτουργία 4ου έτους (ειδίκευσης- Τάξης Μαθητείας):

α. Μαθήματα (Θεωρία και εργαστήριο) στο σχολείο (ΕΠΑΛ-ΕΚ)

β. Project: Θεωρία + Εργασιακή εμπειρία με αυξημένο ρόλο του σχολείου στη μαθητεία και παρέμβαση του σχολείου στην εργασία

γ. Μαθητεία ή Πρακτική άσκηση (οργάνωση, σύνδεση με την αγορά εργασίας στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα) Σχεδιασμός ανάλογα με τις δυνατότητες και τον επαγγελματικό τομέα.

δ. Ο προγραμματισμός και το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων του έτους ειδίκευσης είναι ευθύνη του ΥΠΠΕΘ και των εποπτευόμενων φορέων (ΙΕΠ και ΕΟΠΠΕΠ). Σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ γίνεται η διοικητική διαχείριση του θεσμού της μαθητείας. Η παρακολούθηση της ορθής υλοποίησης της εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας θα πραγματοποιείται με την υποστήριξη των Γραφείων Διασύνδεσης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών δομών.

3. Χωροταξική Κατανομή Τομέων και Ειδικοτήτων της ΕΕΚ

Χωροταξική οργάνωση τομέων και ειδικοτήτων της ΕΕΚ που λειτουργούν σήμερα με βάση τη ζήτηση των ειδικοτήτων, τους «εν δυνάμει» μαθητές και καταρτιζόμενους, τις κατά τόπους ανάγκες και την κτιριακή και εργαστηριακή υποδομή. Ειδική μελέτη για την χωροταξική κατανομή και οργάνωση ειδικοτήτων στο 4^ο (προαιρετικό) έτος των ΕΠΑΛ και του υποχρεωτικού εξαμήνου μαθητείας των ΙΕΚ.

4. Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Η οργάνωση και λειτουργία ειδικοτήτων στα ΙΕΚ θα γίνεται σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες, λαμβάνοντας υπόψη και τις αντίστοιχες ειδικότητες που λειτουργούν στα ΕΠΑΛ καθώς και τη χωροταξική κατανομή των δομών, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα στη λειτουργία όλων των δομών της ΕΕΚ και η παροχή περισσότερων δυνατοτήτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε τοπικό επίπεδο.

Στα πλαίσια της αναβάθμισης της ΕΕΚ, κομβικό σημείο αποτελεί η διαμόρφωση Οδηγών Σπουδών με πλήρες και επικαιροποιημένο περιεχόμενο για όλες τις ειδικότητες, σύμφωνα και με το εγκεκριμένο Πρόγραμμα Ποιότητας Προγραμμάτων Σπουδών.

5. Εργαστηριακά κέντρα

Διατηρούνται τα εργαστηριακά κέντρα και αποτελούν το συνδετικό ιστό ΕΠΑΛ, ΙΕΚ. Αναθεωρείται για να γίνει λειτουργικότερος ο κανονισμός λειτουργίας τους.

Προτάσεις πολιτών

- Υιοθέτηση διετούς Λυκείου με δύο κατευθύνσεις: γενικής παιδείας και επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Τα ΤΕΙ καταργούνται, καθώς η δομή εντάσσεται εξ' ολοκλήρου στις δομές των ΑΕΙ και των Επαγγελματικών Σχολών. Το Επαγγελματικό Λύκειο παραμένει ο μοναδικός τύπος σχολείου στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, ίσως με την εξαίρεση των ΕΠΑΣ των υπουργείων.
- Η Επαγγελματική Εκπαίδευση με δυνατότητα δια βίου μάθησης.
- Οι Σπουδές συνδέονται με την τοπική κοινωνία και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ομοίως και στον σχεδιασμό για τις επιμορφώσεις και τη διά βίου μάθηση (γυμνασιακά ΓΡΑΣΕΠ, ΓΡΑΣΥ).
- Η πρακτική άσκηση ενισχύεται και επεκτείνονται οι εργαστηριακές ώρες. Οι εξετάσεις των τεχνικών σχολών έχουν ένα διευρυμένο πρακτικό μέρος.
- Πρακτική άσκηση μαθητών Τεχνικών Λυκείων σε Καινοτόμες Εταιρείες. Αποτύπωση της πρακτικής άσκησης σε έκθεση και βράβευση των καλύτερων.
- Έκδοση επαγγελματικών δικαιωμάτων για όσες ειδικότητες των ΕΠΑΛ δεν υπάρχουν ή χρειάζονται επικαιροποίηση. Το απολυτήριο να έχει διαφοροποιούμενα δικαιώματα εργασίας ανάλογα με τον βαθμό.
- Αντιστοίχιση όλων των προγραμμάτων ΕΕΤ με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές μονάδες του συστήματος ECVET.
- Σύστημα διαρκούς αποτίμησης των αναγκών ΕΕΚ της αγοράς εργασίας και διαρκούς ανανέωσης των παρεχόμενων προγραμμάτων σπουδών με αντιστοίχιση σε μονάδες ECVET.
- Άρση της στρέβλωσης της οριζόντιας –με βάση το βαθμό– αντί της ορθής κατακόρυφης –με βάση τον αντιληπτικό τύπο και το μαθησιακό προφίλ των μαθητών– κατανομής του μαθητικού πληθυσμού μεταξύ γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Η διδασκαλία και η μάθηση βασίζεται περισσότερο στην επαγωγική και αναλογική μέθοδο διδασκαλίας και μάθησης, με έμφαση στα μαθησιακά αποτελέσματα και στον έλεγχο επίτευξης των στόχων.
- Τα μαθήματα που περιλαμβάνουν θεωρητικό (μικρότερο) και εργαστηριακό (μεγαλύτερο) μέρος πρέπει να θεωρούνται ως ενιαίο μάθημα, το οποίο κατά κανόνα θα διδάσκει ο ίδιος καθηγητής.
- Τα Πειραματικά ΕΠΑΛ δεν είναι αυτόνομα, αλλά δομημένα σε Πειραματικά Συγκροτήματα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με Πειραματικά ΕΠΑΛ και Πειραματικά ΕΚ.

- Ένταξη των γενικών λυκείων σε Εργαστηριακά Κέντρα για την εξυπηρέτηση των εργαστηριακών αναγκών τους.
- Επαναλειτούργια του θεσμού των υπευθύνων εκπαιδευτικών θεμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- Πιστοποίηση των εγκαταστάσεων από ανεξάρτητο φορέα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ

Την ολοκλήρωση του Διαλόγου θα μπορούσαμε να την παρομοιάσουμε περισσότερο με την κατασκευή μιας γέφυρας παρά μιας οικοδομής. Σε μια μισοτελειωμένη οικοδομή μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι κάτω όροφοι, κάτι μένει ακόμη κι αν δεν τελειώσει. Αντίθετα, αν δεν ολοκληρωθεί το τόξο της γέφυρας, απλώς δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Ολοκλήρωση της γέφυρας σημαίνει να συμφωνήσουμε ως προς το χαρακτήρα της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού συστήματος, και αυτός δεν προκύπτει παρά αν ολοκληρώσουμε την αντιμετώπιση των επί μέρους προβλημάτων με την εργασία των επιτροπών.

Στο προσεχές διάστημα θα πρέπει να έχουμε προτάσεις για την αναδιοργάνωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και τον χαρακτήρα του νέου λυκείου και νέου γυμνασίου που θα προκύψει. Δεν είναι εύκολο εγχείρημα, από την άποψη των υλικοτεχνικών υποδομών, αλλά θα αποτελέσει μια μείζονα μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση.

Αν επίσης έως τώρα ο Διάλογος είναι προσανατολισμένος στα προβλήματα δομής της εκπαίδευσης, θα πρέπει στο επόμενο διάστημα να συζητήσουμε το ζήτημα του περιεχομένου των μαθημάτων και των σπουδών στην εγκύκλια εκπαίδευση. Δύσκολα θα μπορούσε κανείς να παραδεχτεί ότι εδώ δεν υπάρχει μείζον ζήτημα.

Αν όμως ο Διάλογος ομοιάζει με τόξο γέφυρας είναι και επειδή αρθρώνεται πάνω σε διαφορετικές πλατφόρμες. Εκτός από τις συζητήσεις των Επιτροπών του Εθνικού Διαλόγου, διεξάγονται εργασίες στην Επιτροπή Μορφωτικών Σχέσεων στη Βουλή (με πρωτοβουλία του προέδρου της κ. Κ. Γαβρόγλου), και, τώρα μετά την θεσμική του αποκατάσταση, στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ). Το ΕΣΥΠ, σύμφωνα με τον Πρόεδρό του, κ. Νίκο Θεοτοκά, το επόμενο διάστημα, αμέσως μετά το Πάσχα, θα προχωρήσει στη διοργάνωση ημερίδων και συζητήσεων στα επίδικα ζητήματα της εκπαίδευσης όπως έχουν αναδειχθεί έως τώρα από τις εργασίες των Επιτροπών, με την εξαγωγή συμπερασμάτων και την υιοθέτηση προτάσεων.

Η τελική έκθεση θα αποτελείται από τις εκθέσεις κάθε επιτροπής του Εθνικού Διαλόγου, καθώς και από τις προτάσεις που θα διαμορφωθούν μέσα από τις συζητήσεις του ΕΣΥΠ καθώς και της Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής. Πρέπει να καταβάλουμε προσπάθειες να περιλαμβάνουν: Α) Συγκεκριμένες προτάσεις οι οποίες θα ισχύσουν στα σχολεία από τον Σεπτέμβρη, Β) Διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων που θα αποκτήσουν νομοθετική μορφή και Γ) Σαφείς κατευθύνσεις μετασχηματισμού των εκπαιδευτικών θεσμών.

Ως προς την πρώτη φάση, τις άμεσες πολιτικές. Αφετηρία είναι η δραματική έλλειψη πόρων μετά από χρόνια περικοπές. Ποιες προσαρμογές θα πρέπει να γίνουν στα σχολεία; Το ζήτημα αυτό θα πρέπει να ενταχτεί στις εργασίες των επιτροπών και να αντιμετωπιστεί ανοιχτά, με ειλικρίνεια απέναντι στους γονείς και την κοινωνία, με δημιουργικότητα και φαντασία. Ιδιαίτερα σ' ότι αφορά τις πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης θα πρέπει να δούμε τη σχέση του σχολείου με την τοπική κοινωνία, μέσα από μια ανοικτή έκκληση σύμπραξης, ασφαλώς με κανόνες. Το φτωχό σε οικονομικούς πόρους σχολείο μπορεί να αποδειχτεί πλούσιο σε ερεθίσματα και αξίες σχολείο, αρκεί να δούμε πώς θα βγει από τη ρουτίνα και θα αξιοποιήσει τους πολιτισμικούς πόρους που το περιβάλλουν. Πρέπει να σκεφτούμε τολμηρά και έξω από την όποια πεπατημένη συγκεκριμένες προτάσεις και να καλέσουμε εκπαιδευτικούς, γονείς και τοπική αυτοδιοίκηση σε σχεδιασμό για την επόμενη χρονιά.

Ως προς την μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη φάση, διαπιστώσαμε έως τώρα ότι εκτός από τη δραματική περικοπή πόρων, το πρόβλημα της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες είναι η χρόνια ανηλικιότητα και η εξάρτησή του, τόσο ως προς τους οικονομικούς πόρους όσο και ως προς την καθοδήγηση από ένα συγκεντρωτικό μηχανισμό. Τα προβλήματα που προκαλεί αυτή η εξάρτηση θεραπεύονται με νέους λεπτομερείς κανονισμούς που πάλι εκπορεύονται από τα πάνω, διαιωνίζοντας τον ίδιο ακριβώς φαύλο κύκλο συγκεντρωτισμού και εκ των άνω ελέγχου. Επομένως η κεντρική μας στόχευση θα πρέπει να είναι η ενδυνάμωση και η ενηλικίωση της εκπαίδευσης σε όλα τα πεδία και σε όλους τους συμμετέχοντες. Αυτονομία, ανάληψη της ευθύνης και λογοδοσία είναι το τρίπτυχο της ενηλικίωσης και της ενδυνάμωσης. Θα πρέπει να δούμε πώς μπορεί να εξειδικευτεί, από το σχολείο έως το πανεπιστήμιο, από τα προγράμματα έως τη διακυβέρνηση της εκπαίδευσης.

Από την αρχή της διαδικασίας του Διαλόγου είχαμε επισημάνει ότι οι συνέπειες της κρίσης οδηγούν σε μια κοινωνική ανισότητα μέσα στο σχολείο. Η ανισότητα αυτή επιτείνεται και από την είσοδο μεταναστευτικών πληθυσμών, που σωστά μεν πρέπει να οδεύουν στο ενιαίο σχολείο, όπου όμως οι συνθήκες της τάξης, μαθησιακές και άλλες θα χειροτερεύουν, χωρίς ειδική βοήθεια. Για το λόγο αυτό χρειάζονται σωστικές ενέργειες με τη μορφή πρότυπων σχολείων σε επιλεγμένες φτωχές περιοχές όπου εμφανίζεται μια υπερ- συσσώρευση προβλημάτων. Ας είμαστε σαφείς: στις τάξεις των σχολείων των φτωχών περιοχών με ομάδες ξενόγλωσσων παιδιών καθώς και με παιδιά με ειδικές ανάγκες χρειάζεται ειδική εκπαιδευτική φροντίδα.

Στόχος είναι προς το τέλος Μαΐου να ετοιμαστεί μια έκθεση με τις συνολικές προτάσεις, η οποία θα παρουσιαστεί τόσο στην πολιτική ηγεσία όσο επίσης και στην κοινή γνώμη.

- ✓ Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση έχει μια ευρύτερη στόχευση από την οποία δεν πρέπει να αποκλίνουμε και κομβικό ρόλο στη δημιουργία μιας νέας προοδευτικής ταυτότητας στην ελληνική κοινωνία.

Αθήνα 26.4.2016